

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ammattillisessa peruskoulutuksessa

2017

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Liisa Kähkönen

Sisällys

1. Arvioinnin taustatiedot	3
1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus	3
1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot	3
1.3. Arviointikysymykset ja –kriteerit	4
1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät	5
2. Havainnot	5
2.1. Säädösperusta ja ohjeistus	5
2.2. Stadin ammattiopistossa tunnistetaan ja tunnustetaan osaamista	11
2.2.1. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on systematisoitu	13
2.2.2. Oppilaitosmuotoisten näyttötutkintojen opiskelijamäärissä kasvua	19
2.3. Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista on tehostettu	20
2.3.1. Maahanmuuttajien määrä kasvaa	20
2.3.2. Toimenpideohjelma tukee maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista	21
2.3.3. Stadin osaamiskeskus sujuvoittaa koulutukseen pääsyä	21
2.4. Opintojen keskeyttäminen ja läpäisy koulutusaloittain on vaihtelevaa	25
2.5. Jokaisella on sähköinen henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (eHOPS)	30
2.6. Kokoavat havainnot	31
3. Johtopäätökset	34
4. Toimenpide-esitys ja lisätiedot	35
Lähteet	36
Liitteet	38

1. ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus

Tavoitteena oli arvioida, onko osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu strategiaohjelman ja talousarvion tavoitteiden mukaisesti. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia tavoitteita osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle on asetettu ja ovatko tavoitteet toteutuneet suunnitellusti.

1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Kaupungin talousarvion 2016 mukaan¹ koulutusjärjestelmässä tapahtuu lähivuosina merkittäviä rakenteellisia ja sisällöllisiä muutoksia. Talousarviossa todetaan, että tutkintojärjestelmän uudistaminen ja osaamisperustaisuuden vahvistuminen edellyttävät ammatillisen koulutuksen muuttamista ja siksi osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on luotava oma järjestelmänsä.

Osaamisen tunnustamisella vältetään opintojen päällekkäisyyttä ja lyhennetään opiskeluaikaa. Kaupungin talousarvion 2016 mukaan erityisesti toisen asteen koulutuksessa on tarvetta kehittää erilaisia toimia, joilla tähdätään koulutukseen kiinnittymiseen, keskeyttämisen vähentämiseen, läpäisyn edistämiseen (tutkinto kolmessa vuodessa) sekä urasuunnitelmien selkeyttämiseen.

Kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 kohdassa "Kansainvälinen Helsinki -Maahanmuuttajat aktiivisina kaupunkilaisina" painotettiin maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä työmarkkinoille siirtymisen tehostumista. Strategiaohjelman mukaan maahanmuuttajien osaaminen tulee olla entistä paremmin käytössä, koska se lisää kaupungin menestystä. Tavoitteena on maahanmuuttajien ja kantaväestön yhdenvertainen asema ja yhdenvertaiset oikeudet ja velvollisuudet. Strategiaohjelmassa oli myös tavoitteena, että nostetaan näytötutkintojen määrää.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi on yksi hallituksen kärkihankkeista (kärkihanke 2). Tavoitteena on tehostaa ja uudistaa ammatillista koulutusta osaamisperustaiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi. Kärkihankkeen eräänä päätoimenpiteenä on aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen parantaminen. Lisäksi kärkihankkeen (kärkihanke 3) tavoitteena on nopeuttaa siirtymisiä työelämään, jossa yhtenä päätoimenpiteenä on tunnustaa paremmin aiemmin hankittu osaaminen.²

¹ Kvsto 2.12.2015.

² Kärkihanke, osaaminen ja koulutus, valtioneuvoston kanslia 4.9.2015.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Alla on strategiaohjelman 2013-2016 tavoitteet ja toimenpiteet sekä opetustoimen talousarvion 2016 tavoitteet aiheeseen liittyen:

Taulukko 1 Arvioinnin kohteena olevat strategiaohjelman sekä opetustoimen talousarvion toimenpiteet ja tavoitteet

Strategiaohjelman 2013-2016 tavoitteet ja toimenpiteet Kvsto 24.4.2013
1. Maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostetaan yhteistyössä työhallinnon kanssa.
2. Parannetaan maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisten työllistymisen mahdollisuuksia. Nostetaan näyttötutkintojen määrää.
Talousarvion 2016 tavoitteet Kvsto 2.12.2015
3. Osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on luotava oma järjestelmänsä.
4. Räätyä löydään yksilöllisiä koulutuspolkuja nuorten erilaisiin tarpeisiin. Toimintamuotoja ovat ammatillisen koulutuksen joustava aloittaminen tai siirtyminen joustavasti toiselle alalle, opintoihin valmentaminen ja oman polun löytäminen sekä erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot osaamisen tunnistamista ja tunnustamista hyödyntäen.
5. Toisen asteen koulutuksessa on tarvetta kehittää erilaisia toimia, joilla tähdätään koulutukseen kiinnittymiseen, keskeyttämisen vähentämiseen, läpäisyn edistämiseen (tutkinto kolmessa vuodessa) sekä urasuunnitelmien selkeyttämiseen.
6. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamista ja opintojen keskeyttämisen vähentämistä tukevia toimenpiteitä jatketaan. Pedagogiikan kehittäminen vahvistamalla osaamisperusteisuutta sekä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä rakenteiden kehittäminen moduloimalla opinnot mahdollistavat opiskelijoille entistä joustavammat ja yksilöllisemmät opintopolut.
7. Opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin tuetaan lisäksi ottamalla asteittain käyttöön sähköinen, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS).

1.3. Arviointikysymykset ja –kriteerit

Arvioinnin pääkysymyksenä esitettiin, onko osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu strategiaohjelman ja talousarvion mukaisesti.

Arvioinnin osakysymyksinä olivat:

1. Onko osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen luotu oma järjestelmänsä?

Osakysymykseen vastataan arvioimalla,

- onko järjestelmä osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen luotu?
- onko yksilöllisiä koulutuspolkuja nuorten erilaisiin tarpeisiin räätälöity?
- onko ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamista ja opintojen keskeyttämisen vähentämistä tukevia toimenpiteitä jatkettu?
- onko opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin tuettu ottamalla asteittain käyttöön sähköinen, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS)?

2. Onko maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu?

Osakysymykseen vastataan arvioimalla,

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- onko maahanmuuttajien ulkomailta hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu yhteistyössä työhallinnon kanssa?
- onko maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisten työllistymisen mahdollisuuksia parannettu ja nostettu näyttötutkintojen määrää?

3. Ovatko ammatillisen koulutuksen erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa käytössä?

Strategian tavoitteiden toteutumisen ohella tarkasteltiin sitä, millaisin toimenpitein tavoitteita on pyritty toteuttamaan. Ensimmäisen osakysymyksen kriteerinä oli se, onko järjestelmää luotu. Järjestelmän osalta selvitetään, millainen luotu järjestelmä on. Jos järjestelmää ei ole luotu, selvitetään miksi ei ole. Toisen osakysymyksen osalta selvitettiin, miten osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä on tehostettu. Toisen osakysymyksen kriteerinä on osaamisen tunnistamisen kehitys eli onko osaamisen tunnistaminen lisääntynyt. Kolmannen osakysymyksen osalta selvitettiin erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot ja todettiin, ovatko ne käytössä. Toimenpiteiden tehostumisen ja kartuttamisen muotojen osalta tulkinnessa kriteerinä käytettiin asiantuntijoiden näkemystä tilanteen kehittymisestä siltä osin kuin määrällistä tietoa ei ole saatavilla.

1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Arvioinnin keskeisenä aineistona oli kirjallinen materiaali, jota on kerätty ja saatu kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta (Kasko). Arvioinnin aikana tarkastuslautakunnan 2. toimikunta teki arviointikäynnin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle. Arviointikäynnillä saatu materiaali on osa arviointiaineistoa. Lisäksi tehtiin kyselyjä tarpeen mukaan Stadin ammattiopiston toimialoille.

2. HAVAINNOT

2.1. Säädösperusta ja ohjeistus

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta, osaamisen tunnustaminen

Osaamisen tunnustamisesta säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain³ 30 §:ssä. Pykälän mukaan opiskelijalla on oikeus saada tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vastaava aikaisemmin hankittu osaaminen tunnustetuksi ja tunnustetuksi.

Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa noudatetaan edellä mainitun lain 25 §:n säännöksiä osaamisen arvioinnista, 25 b §:n säännöksiä arvioinnista päättämisestä ja 25 c §:n säännöksiä arvioinnin oikaisemisesta.

Lain mukaan opiskelijan tulee hakea aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista koulutuksen järjestäjältä. Koulutuksen järjestäjän puolestaan tulee tiedottaa opiskelijoille osaamisen tunnustamiseen liittyvistä menettelytavoista⁴.

³ Laki 630/1998, muutettu 787/2014 ja 246/2015.

⁴ Opetushallitus 10/011/2016, 1.6.2016.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Lain mukaan koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman osaamisen arvioinnin toteuttamisesta ja osaamisen arviointimenetelmistä.⁵ Stadin ammattiopiston tehtävänä on ollut laatia edellä mainittu suunnitelma. Suunnitelma on laadittu ja se on selostettu jäljempänä.

Lain mukaan Opetushallitus voi määrätä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteista sekä arvosanojen muuntamisesta.⁶ Opetushallituksen tehtävänä on ollut laatia edellä mainittu määräys. Määräys on laadittu ja se on selostettu jäljempänä.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, osaamisen tunnustaminen

Laissa (631/1998) säädetään näyttötutkintona suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta (amatillinen aikuiskoulutus).

Lakia (631/1998) sovelletaan lisäksi ammatillisen aikuiskoulutuksen yhteydessä toteutettavaan työelämän kehittämis- ja palvelutoimintaan. Sillä tarkoitetaan yrityksille ja julkisyhteisöille, erityisesti pienyrityksille, tarjottavia osaamisen kehittämispalveluja.

Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelma⁷

Stadin ammattiopisto on laatinut opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelman ammatilliseen koulutukseen. Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto on hyväksynyt suunnitelman 6.10.2015.

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua, kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin, annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta sekä varmistetaan tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määriteltyjen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen.

Opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville tiedotetaan jo ennen opintojen alkamista ja myös ennen arvioinnin eri vaiheita arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta. Tiedotettavia asioita ovat ainakin:

- tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet
- aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- oppimisen aikainen arviointi ja sen merkitys
- arviointimenetelmät
- arvosanan muodostuminen ammatillisessa perustutkinnossa osaamisen arvioinnin pohjalta; ammattiosaamisen näytöt ja mahdollinen muu arviointi
- arvioinnista päättäminen.

⁵ Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta, 1998.

⁶ Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta, 1998.

⁷ Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelma 2015.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Opettajan tehtävänä on tiedottaa arvioinnista opiskelijoille ja työelämän edustajille. Opiskelijan tulee tietää jokaisessa tutkinnon osassa, mitä osaamista edellytetään ja miten osaaminen arvioidaan. Oppilaitos tiedottaa arvioinnista myös huoltajalle.

Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen⁸

Osaamisen tunnustaminen on osa opiskelijan arviointia ja sitä koskevat samat säädökset kuin muutakin opiskelijan arviointia. Opiskelijalla on oikeus saada tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella vältetään opintojen päällekkäisyyksiä ja lyhennetään opiskeluaikaa.

Myös opiskelun aikana hankittua osaamista voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaksi tutkintoa silloin, kun se vastaa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita.

Osaamisen tunnustamisella opiskelija voi saada suoritetuksi tutkinnon tai koulutuksen osia kokonaan tai osittain. Osaamisen vastaavuus on osoitettava. Osaamisen tunnustamiseksi se on ensin tunnistettava.

Opiskelijalle tiedotetaan jo ennen opintojen alkua, että hänellä on mahdollisuus hakea osaamisen tunnustamista. Opiskelijalle tiedotetaan lisäksi, minkälaista aineistoa ja asiakirjoja hänen on esitettävä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten sekä milloin sitä on haettava. Opiskelija esittää osaamisen arvioinnin edellyttämän selvityksen opinnoistaan tai osaamisestaan sekä tarvittaessa osoittaa osaamisen vastaavuuden esimerkiksi näytöllä.

Osaamisen tunnistaminen⁹

Osaamisen tunnistamisessa selvitetään, millaista osaamista opiskelija on hankkinut aiemmin suorittamillaan opinnoilla tai arkioppimisena työelämässä, perheen piirissä, harrastusten parissa tai eri tiedonvälitysten kautta. Suoritetut opinnot voivat olla joko viralliseen tai epäviralliseen koulutukseen kuuluvia. Aikaisemmin hankittua osaamista verrataan tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määriteltäviin ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin.

Opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista arvioidaan opintojen alkaessa ja ennen jokaisen uuden tutkinnon osan aloittamista sekä opiskelun aikana. Opiskelijan osaaminen ja sen taso selvitetään opiskelijan vahvuuksien tunnistamiseksi ja aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen määrittelemiseksi. Osaamisen tunnistaminen on pohjana opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden laatimisessa, mutta myös tarvittavan ohjauksen ja tuen määrittelemisessä.

Osaamisen tunnistamiseksi opiskelija arvioi itse aiemmin hankkimaansa osaamista ja käy arviointikeskustelun opettajiensa kanssa. Osaamisen tunnistamisen edistämiseksi laaditaan oppilaitoksessa tutkintokohtaiset toimintamallit.

⁸ Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelma 2015.

⁹ Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelma 2015.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osaamisen tunnistaminen voi johtaa osaamisen tunnustamiseen tai opiskelijan opiskelun tukemiseen. Osaamisen tunnistamisen perusteella opettaja voi suunnitella opetuksensa niin, että opiskelijoiden lähtötaso tulee huomioiduksi.

Osaamisperusteisesti toteutetussa ammatillisessa koulutuksessa lähtökohtana on opiskelijan aikaisemmin hankittu osaaminen, jonka päälle opiskelija kartuttaa tarvittavan osin uutta osaamista. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista tapahtuu opintojen alussa, tutkinnon osan alussa sekä koko oppimisprosessin aikana. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen eivät perustu oppituntien määrään, vaan aidosti opiskelijan osaamiseen.

Keskeisenä periaatteena osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on se, että kaikki osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan osaksi opintoja. Tällöin ei ole väliä sillä, miten ja missä osaaminen on hankittu. Opiskelija on voinut hankkia osaamistaan virallisessa koulutuksessa oppilaitoksissa, mutta myös epävirallisissa ympäristöissä kuten työelämässä, perheen piirissä, harrastusten parissa sekä eri tiedonvälitysten kautta. Kun osaaminen on tunnustettu, ohjataan opiskelijaa opinnoissaan eteenpäin.

Osaamisen tunnustaminen¹⁰

Mikäli osaamisen tunnistamisessa tutkinnon osalle tai osa-alueelle asetetut ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet todetaan saavutetuiksi kokonaan tai osittain, osaaminen tunnustetaan.

Osaamisen tunnustaminen kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan ja opintosuoritusrekisteriin ja osaamisen tunnustamisella korvatut tutkinnon osat merkitään tutkintotodistukseen. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään ennen kyseisen tutkinnon osan tai osa-alueen opintojen alkamista.

Mikäli osaamisen tunnustamisessa on opiskelijan osaamista verrattava suoritettavan perustutkinnon ammattitaitovaatimuksiin tai osaamistavoitteisiin, osaamisen tunnustamisesta päättävät kyseisten tutkinnon osien tai osa-alueiden opettajat.

Opetushallituksen määräys ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille¹¹

Opetushallitus on antanut 1.6.2016 määräyksen (10/011/2016) ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteista ja arvosanojen muuntamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa. Lisäksi opetushallitus on antanut 28.11.2006 määräyksen (43/011/2006) näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen, tutkinnon suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.

Opiskelijan osaaminen tunnistetaan vertaamalla osaamista Opetushallituksen määrittämien perustutkinnon perusteiden tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin tai osaamistavoitteisiin. Aiemmin arvioitu osaaminen voidaan tunnustaa arvosanoineen

¹⁰ Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelma 2015.

¹¹ Opetushallitus 10/011/2016, 1.6.2016.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

suoraan osaksi perustutkintoa ja sellainen tunnistettu osaaminen, jota ei ole arvioitu, tulee arvioida perustutkinnon perusteiden mukaisesti.

Osaamisen tunnustamisella opiskelija voi saada suoritetuksi tutkinnon osia kokonaan tai osittain sen mukaan, miten paljon tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden mukaista osaamista opiskelijalla on. Ammatillisissa perustutkinnoissa ja niiden tutkinnon osissa vaadittava osaamisen laajuus on määritelty osaamispisteinä. Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa noudatetaan säännöksiä osaamisen arvioinnista, arvioinnista päättämisestä ja arvioinnin oikaisemisesta.

Opiskelija on voinut hankkia osaamista monin eri tavoin kotimaassa tai ulkomailla, jolloin osaamisen tunnistamista ja tunnustamista koskevat periaatteet ovat samat.

Eurooppalaisen opintosuoritusten siirtojärjestelmän periaatteiden mukaisesti toisessa maassa hankittua ja arvioitua osaamista voidaan tunnustaa arvosanoineen suoraan osaksi perustutkintoa silloin, kun se vastaa oppimistuloksiltaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Osaamisen laajuus arvioidaan sen perusteella, kuinka suuri osa hankitusta osaamisesta vastaa suoritettavan perustutkinnon tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita.

Opetushallituksen määräys opintojen henkilökohtaistamisesta¹²

Opetushallitus on antanut vuonna 2006 määräyksen (43/011/2006) opintojen henkilökohtaistamisesta. Ohjeen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja

- näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen
- näyttötutkinnon suorittamisen ja
- tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä hakeutujan esittämien luotettavien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohtansa. Mikäli yhteisesti todetaan, että hakeutujan tavoittelema tutkinto ei ole hänelle tasollisesti soveltuva, hakeutujaa tulee ohjata hänelle soveltuvaan tutkintoon.

Osaaminen on tunnistettava käyttämällä monipuolisesti erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä. Tämän jälkeen tulee myös päättää miltä osin hakeutujan esittämien asiakirjojen pohjalta jo osoitettu osaaminen voidaan ehdottaa tunnustettavaksi.

Osaamisen tunnistamisen perusteella on lisäksi arvioitava, miltä osin

¹² Opetushallitus henkilökohtaistamismääräys 43/011/2006.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- hakeutuja voidaan hänen jo saavuttamansa osaamisen perusteella ohjata suoraan hänelle soveltuvan tutkinnon, tutkinnon osan tai osien suorittamiseen tai
- hakeutuja on ohjattava tarvittavan lisäammattitaidon hankkimiseen.

Tällöin on hakeutujalle myös selvitettävä ne erilaiset oppimisen mahdollisuudet, joita koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus tarjota, ja yhteisesti arvioitava niiden sopivuus hakeutujalle. Samalla tulee selvittää hänelle soveltuvat tutkinnon tai tutkinnon osan suoritusten järjestelyt sekä mahdollisen ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve.

Stadin ammattiopiston opetussuunnitelman mukainen ohjeistus¹³

Näyttötutkintojärjestelmässä henkilökohtaistaminen ohjaa valmistavan koulutuksen toteutumista ja tutkinnon suorittamista. Henkilökohtaistaminen näyttöperusteiseen tutkintoon tehdään kolmivaiheisesti.

Hakeutumisvaiheessa kartoitetaan opiskelijan osaaminen ja varmistetaan tutkinnon suorittamisen edellytykset. Hankittu osaaminen tunnustetaan ja huomioidaan valmistavassa koulutuksessa. Jos opiskelijan osaaminen on riittävää tutkinnon suorittamiseen, hänet ohjataan suoraan tutkintotilaisuuteen. Osoitettu osaaminen (esim. aiempi tutkinto) esitetään tutkintotoimikunnalle suoraan tunnustettavaksi.

Puuttuva osaaminen hankitaan ammattitaidon hankkimisen vaiheessa, jossa opinnot henkilökohtaistetaan tarpeen mukaan. Opinnot voivat sisältää teoria-, projekti- tai työssäoppimista. Kun riittävä osaaminen on hankittu, opiskelija ohjataan tutkintotilaisuuteen.

Tutkinnon suorittamisen vaiheessa jokaisella opiskelijalla on henkilökohtainen tutkinnon suorittamisen suunnitelma, jonka mukaan tutkintotilaisuudet toteutetaan. Tutkintosuoritukset arvioidaan kolmikantaisesti ja tutkintotodistuksen myöntää alan tutkintotoimikunta.

Henkilökohtaistamiseen kuuluu osana oppimisen tuen suunnittelu. Aikuiskoulutuksen oppimisen tuen käytännöt kuvataan Oppimisen tuen suunnitelmassa, joka löytyy Ammatillinen aikuiskoulutus -oppaasta.

Ulkomailla hankitun osaamisen tunnustaminen¹⁴

Ulkomailla työkokemuksella hankittu osaaminen tunnustetaan opiskelijalle kuten Suomessa työkokemuksella hankittu osaaminen. Ulkomailla hankittua osaamista voidaan tunnustaa opiskelijalle ammatillisen tutkinnon osiin, jotka vastaavat suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja/tai yhteisiin tutkinnon osiin, jos osaaminen vastaa osaamistavoitteita ja/tai vapaasti valittaviin tutkinnon osiin.

¹³ Stadin ammattiopisto, opetussuunnitelman yhteinen osa 2015.

¹⁴ Lahdenkauppi M. Opetushallitus, osaamisen tunnustaminen ja tunnustaminen, 2015.

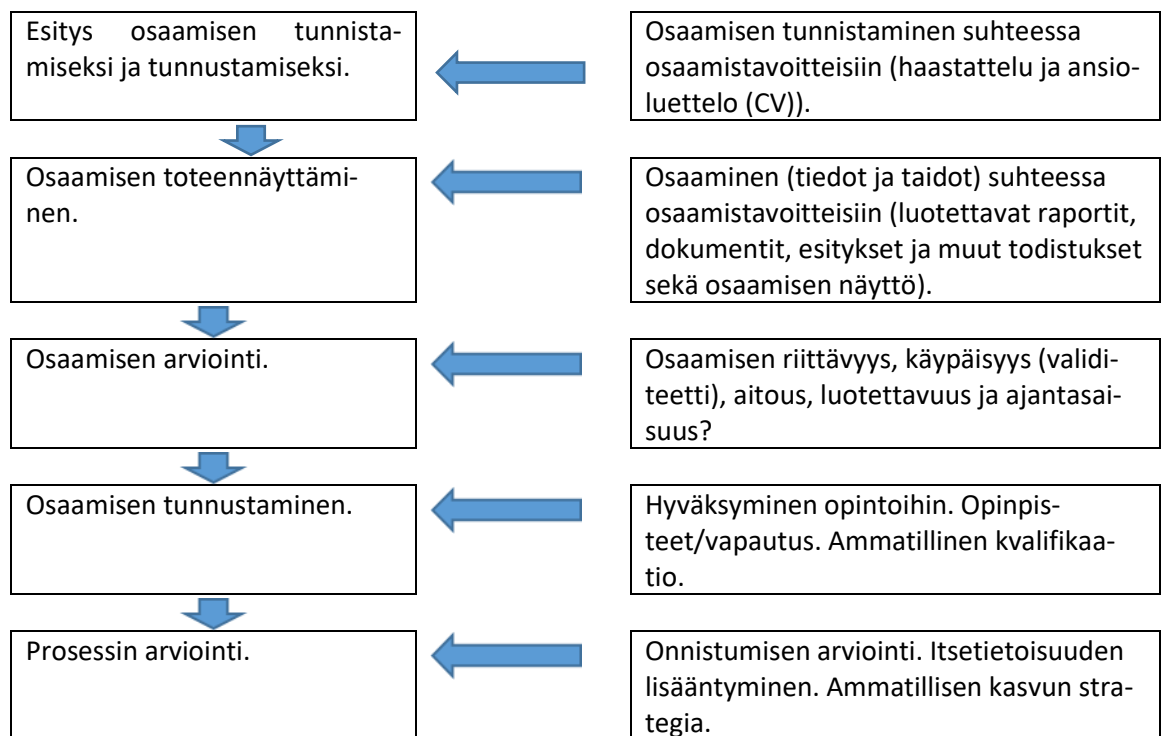
ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Aiemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessikaavio¹⁵

Kirjallisuudessa osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisprosessi jaetaan esimerkiksi viiteen osaan (kuva 1). Tunnustaminen perustuu opiskelijan oikeuteen hakea aiemmin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Hyväksiluvun hakeminen on opiskelijalle vapaaehtoista, ja prosessi käynnistyy opiskelijan aloitteesta. Opiskelijalla on vastuu osaamisensa todistamisesta ja ensisijainen vastuu riittävien tietojen toimittamisesta.¹⁶

Kuva 1 Aiemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi.

2.2. Stadin ammattiopistossa tunnistetaan ja tunnustetaan osaamista

Stadin ammattiopisto on osa kasvatuksen ja koulutuksen toimialaa (Kasko). Toimialalla on tunnistettu, että oppijoiden lähtötasoissa on suuria eroja. Kaskon roolina on tukea oppimaan oppimista. Stadin ammattiopistolla on 17 toimipaikkaa. Ammatillisessa koulutuksessa ja lukiossa on 26 000 opiskelijaa.¹⁷

Stadin ammattiopisto on jaettu viiteen toimialaan, jotka ovat hyvinvointi, palvelu ja viestintä, tekniikka ja asennus, tekniikka ja logistiikka sekä Stadin aikuisopisto (liite 2). Stadin ammattiopiston eri toimialoilla tutkintotavoitteinen koulutus on toteutettu ammatillisena peruskoulutuksena (laki ammatillisesta koulutuksesta) ja Stadin aikuisopistossa näyttöperusteisena koulutuksena (laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta)¹⁸. Stadin aikuisopiston osana toimivat Stadin oppisopimuskeskus ja Stadin

¹⁵ Osaaminen esiin, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 2009.

¹⁶ Osaaminen esiin, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 2009.

¹⁷ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

¹⁸ Kasko, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-posti 25.1.2018

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

osaamiskeskus. Lisäksi ammattiopistossa toimivat kaikkia toimialoja palvelevat opiskelijapalvelut, yhteiset palvelut, IT-palvelut ja viestintä sekä nivelvaiheen koulutukset ja palvelut eli Stadin ammattiopisto Brygga.¹⁹

Ammatillinen perustutkinto on laajuudeltaan 180 osaamispistettä (osp). Tutkinnon suorittamisaika on 2-3 vuotta.²⁰

Taulukko 2 Ammatillisen perustutkinnon rakenne, Stadin ammattiopisto.

Ammatillinen perustutkinto 180 osp
<i>Ammatillisen tutkinnon osat 135 osp. (Työssäoppiminen 30 osp.)</i>
<i>Yhteiset tutkinnon osat 35 osp.</i>
<i>Vapaasti valittavat tutkinnon osat 10 osp.</i>

Kaikkien ammatillisten perustutkintojen rakenne on samanlainen. Osaamista arvioidaan pääasiassa ammattiosaamisen näytöillä. Tutkintojen yksityiskohtaisemmat tavoitteet, sisällöt, laajuus, valinnaisuus ja opintojen eteneminen kerrotaan opetus-suunnitelmassa. Opintoihin sisältyy opinto-ohjausta.²¹

Stadin ammattiopiston opiskelijan oppaan (2016) mukaan, ennalta hankittu osaaminen, kuten aiemmin suoritettut opinnot tai työkokemus, voidaan sisällyttää osaksi ammatillista tutkintoa, mikäli osaaminen on opetussuunnitelman mukaista. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista haetaan lomakkeella, jonka saa opettajalta tai opinto-ohjaajalta. He myös ohjaavat sen täyttämisessä.

Stadin aikuisopistossa suoritettu perus- ammatti- tai erikoisammattitutkintokoulutus on ollut vuoden 2017 loppuun saakka näyttöperusteista. Näyttöperusteinen tutkinnon suorittaminen on ollut ammattitaidon hankkimistavasta vapaata koulutusta ja siksi valmistavaa koulutusta on toteutettu tarvelähtöisesti. Osaamispisteitä ei ole käytetty. Osaaminen on osoitettu tutkintotilaisuuksissa, jotka on arvioitu kolmikantaperiaatteella (työntekijä, työnantaja, opettaja). Hyväksytyjen tutkintosuoritusten jälkeen tutkintoimikunnat ovat myöntäneet tutkintotodistuksen toimitetun arvioinnin pohjalta.²²

Opetushallituksessa on kullekin tutkinnolle olemassa oma moniammatillinen työryhmä joka suunnittelee ja arvioi tutkintojen sisällön. Ammatillisia tutkintoja on noin 370 kappaletta, mutta tämä tulee puolittumaan ammatillisen koulutuksen reformin myötä.²³

¹⁹ www.hel.fi/amatillinen/fi/esittely/stadin-ammattiopisto

²⁰ Stadin ammattiopisto, opiskelijan opas, 2016.

²¹ Stadin ammattiopisto, opiskelijan opas, 2016.

²² Kasko, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-posti 25.1.2018

²³ Vs. oppisopimusjohtajan ja koulutustarkastajan haastattelu 28.6.2017

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.1. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on systematisoitu

Tavoite

Kaupungin talousarviossa 2016 opetusvirastolle asetettuna tavoitteena oli luoda osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen oma järjestelmänsä. Perusteluna mainitaan osaamisperustaisuuden vahvistuminen, tutkintojärjestelmän uudistaminen sekä rahoitusjärjestelmän mahdollinen muuttuminen.

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Voidaan sanoa, että osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen järjestelmä on luotu. Stadin ammattiopistossa osaamisen tunnustamista ja tunnistamista on pyritty systematisoimaan muun muassa laatimalla ohjeita, kuten esimerkiksi ohjeet opettajille ja opinto-ohjaajille, jotka päivitettiin viimeksi OPS-ohjausryhmässä 7.10.2015 sekä niin sanottu AHOT-ohje eli aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen -ohje.

Stadin ammattiopistossa on laadittu prosessikuvaukset (taulukko 3 ja taulukko 4) vir-taviivaistamaan ja yhdenmukaistamaan osaamisen tunnistamista ja tunnustamista:

Taulukko 3 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi (laki ammatillisesta koulutuksesta).

1. Tiedottaminen osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta. Opo, ryhmäohjaaja, opettajat.	2. Ohjaus hakemiseen. Opo, ryhmäohjaaja, opettajat.	3. Hakulomakkeen valmistelu ja esitys osaamisen tunnustamisesta. Opo ja opiskelija yhdessä ohjauskeskustelussa, tarvittaessa opettaja mukana.	4. Laajuuksista, arvioinneista ja vapaasti valittavien tutkinnonosien nimistä päättäminen työpajoissa. Opettajat, Opo konsultoimassa.	5. Kirjaaminen Winhaan. Winha-vastaava tai opettaja.	6. Hakemus- tai päätöslomakkeen ja liitteiden säilytys. Opo tai opintotoimisto.	7. Hakemuksen tai päätöslomakkeen ja liitteiden hävittäminen 6 kk opiskeluaajan päättymisestä. Opo tai opintotoimisto.
--	---	---	---	--	--	--

Lähde: Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen Stadin ammattiopistossa. Ohjeet opettajille ja opinto-ohjaajille, 1.8.2016.

Stadin ammattiopisto on laatinut toteuttamissuunnitelman, jonka opetuslautakunta on hyväksynyt 6.10.2015, opiskelijan osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Lisäksi on laadittu prosessikaavio (taulukko 3), miten osaamisen tunnistamista ja tunnustamista käytännössä toteutetaan. Ohje käsittää ammatillisten tutkintojen osien osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen, yhteisten tutkinnon osien osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen ja vapaasti valittavien tutkinnon osien tunnistamisen ja tunnustamisen.²⁴

Osaamisen tunnistamisen prosesseja on kahdenlaisia. Prosessi voi kohdistua pitkä-aikaistyöttömiin ja työllisyydenhoidon puolelta tuleviin henkilöihin, jolloin kartoitetaan kaiken kaikkiaan osaamista. Tätä osaamisen tunnistamista ja osaamiskartoituksia tehdään Stadin osaamiskeskuksessa sekä valmistavassa koulutuksessa (Valma) noin kerran viikossa. Näillä henkilöillä saattaa olla hyvinkin laaja koulutus tai työkokemus. Perinteinen henkilökohtaistaminen eli osaamisen tunnistaminen on toinen

²⁴ Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen Stadin ammattiopistossa, 2015.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tapa. Tällöin verrataan ja kartoitetaan henkilön osaamista vaadittavaa tutkintoa varten, arvioidaan ja tunnistetaan sekä tarjotaan koulutus puuttuvilta osin. Esimerkiksi oppisopimuskoulutuksessa kartoituksia on tehty jo pitkään, joten siitä on tullut jo selkeä toimintaprosessi.²⁵

Stadin ammattiopistossa opettajat päättävät arvioinnista ja siis myös osaamisen tunnustamisesta. Osaamisen tunnustaminen on arviointia. Stadin ammattiopistossa tehtiin vuoden 2017 syyslukukaudella 1 315 tunnustamispäätöstä. Aikaisemmin ei ole kerätty päätösten lukumäärästä tietoa.²⁶

Tällä hetkellä osaamisen tunnustamisen aloittaminen on opiskelijan vastuulla. Nuorten osalta opintojen tunnistaminen ja tunnustaminen vaihtelee tutkinnoittain. Stadin osaamiskeskuksessa tehtiin vuonna 2016 tunnustamisia noin 500. Stadin osaamiskeskuksen toiminta alkoi syksyllä 2016, joten vertailutietoja aiemmilta vuosilta ei ole. Tunnustamista tehdään ammattiopistossa kattavasti, mutta yksilöllisten polkujen löytäminen ei ole välttämättä helppoa. Se onnistuu joissakin tutkinnoissa helpommin, mutta ei kaikissa. Esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alalla voi onnistua helpommin, koska työelämän kautta on mahdollista saada puuttuvia osaamisen osia.²⁷

Käytännössä opiskelijoiden osaamista on kartoitettu opiskelijoiden kanssa opintojen alussa. Usein opiskelijat ovat itse havainneet, osaamista opetussuunnitelman tavoitteisiin verrattaessa, että heidän osaamisensa opintojen alussa ei ole perusteiden osalta opetussuunnitelman vaatimusten tasolla. Aikaisemmin hankittu osaaminen kuitenkin tukee ja nopeuttaa myöhemmässä vaiheessa etenemistä. Opiskelijoilla on harvoin sellaista osaamista, että hän voisi suorittaa näytön suoraan aiemmin hankittu osaamisen perusteella.²⁸

Näyttötutkintoperusteisessa koulutuksessa (laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta) osaamisen tunnustaminen on perustunut kolmivaiheeseen henkilökohtaistamiseen. Koulutuksen hakeutumisvaiheessa on varmistettu, että hakijalla on riittävä osaaminen suoriutua tutkinnosta. Ammattitaidon hankkimisen vaiheessa (valmistava koulutus) on tunnustettu aikaisempi osaaminen. Näyttötutkinto suoritetaan tavallisesti osana näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai jos opiskelijalla on jo tutkinnon perusteiden mukainen osaaminen, hänet voidaan ohjata suoraan tutkintotilaisuuteen. Näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa hankitaan osaamista vain niiltä osin kuin se tutkinnon perusteiden mukaan puuttuu. Jos opiskelijalla on ollut esimerkiksi aiempi tutkinto, on osa tätä tutkintoa voitu esittää tunnustettavaksi osaksi nyt suoritettavaa tutkintoa. Osaamisen tunnustamisen osaksi tutkintoa on tehnyt tutkintotoimikunta.²⁹

²⁵ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

²⁶ Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-postitiedustelu 8.1.2018.

²⁷ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

²⁸ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

²⁹ Kasko, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-posti 25.1.2018

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 4 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi (laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta).

Hakeutumisvaihe	Edellytysten varmistaminen (opettaja) ja osaamisen tunnistaminen
Ammattitaidon hankkimisen vaihe	Tunnustettavaksi esitettävä osaaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen (opettaja).
Tutkinnon suorittamisen vaihe	Henkilökohtaistettu tutkintotilaisuus, jossa kolminkanta-arviointi, arviointikokous, esitys tutkintotoimikunnalle tutkinnon/tutkinnon osan todistuksen myöntämiseksi.
	Tutkintotoimikunta

Vuonna 2018 voimaan tulevan ammatillisen koulutuksen reformin myötä jokaisen opiskelijan olisi suoritettava vain puuttuva osio koulutukseensa eli jokaisen opiskelijan osalta arvioidaan jo olemassa oleva osaaminen. Tähän on olemassa omat ohjeensa. Jatkossa on yhä enemmän pystyttävä tunnistamaan myös ns. epämuodollista osaamista, esimerkiksi harrastusten myötä tullutta kokemusta. Uudistuksen myötä tunnistaminen ja tunnustaminen on tehtävä kaikille opiskelijoille.³⁰

Opetustoimessa on tehty työtä osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen kehittämiseksi. Osaamisen tunnistaminen on nopeuttanut opintoja tilastojenkin valossa erityisesti nuorten osalta. Opintojen aikana kertynyttä osaamisen tunnistamista on kehitetty, esimerkiksi on pyritty tunnistamaan muista tutkinnon osista tullutta osaamista. Joissakin tutkinnoissa tätä on enemmän, joissakin vähemmän. Esimerkiksi hiusalalla ja joillakin maahanmuuttajaryhmillä opiskeluaika on lyhentynyt. Aikaisemmin maahan tulleeille, jotka ovat hakeneet oppilaitoksiin, eivätkä ole päässeet, on nyt rakennettu alkuvaiheen tunnistusvaihe, jossa tuetulla mallilla ja lisätuella (kieli) voidaan varmistaa pääsy ammatilliseen tutkintoon.³¹

Edellisen taloudellisen taantuman aikaan opintopolkuja ja tunnistamista oli vaikeampi rakentaa, koska työpaikkoja ei ollut tarjolla. Ammattiopiston näkemyksen mukaan isolla oppilaitoksella, joka Stadin ammattiopisto 17 000 oppilaallaan on, muutoksen läpivienti on hidasta. Opettajia on noin 1 000, joten kaikkien opettajien luottamuksen rakentaminen siihen, että osaaminen on voitu saavuttaa myös muuta kuin perinteistä kautta vie oman aikansa. Perinteisesti saatetaan ajatella, että oppilas oppii vain, kun opettaja sen opettaa.³²

Osaamisen tunnistamista on tehty henkilökohtaistamisen yhteydessä paljon. Stadin ammattiopiston osalta Winhan nettipohjaisesta raportointitietokannasta nähdään, että vuonna 2016 on hyväksiluettu 80 012 osaamispistettä ja vuoden 2017 kevätlukaudella 43 966 osaamispistettä.³³

Opetusministeriö on rahoittanut opintojen henkilökohtaistamista oppisopimuksessa. Ammattiopiston näkemyksen mukaan on selkeästi nähtävissä, että opiskeluaajat ovat

³⁰ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

³¹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

³² Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

³³ S-postitiedustelu, johtaja, Stadin ammattiopisto, 8.1.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

lyhentyneet. Taloudellinen taantuma tosin on näkynyt oppilaitoskohtaisen opiskelun kiinnostavuutena vähentäen oppisopimusta.³⁴

Kaikille oppisopimusopiskelijoille tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma. Tätä on toteutettu jo ennen strategiakautta 2013-2016. Suunnitelman teon jälkeen päätehtään, mitä osaamista opiskelija tarvitsee vielä lisää. Suunnitelman toteutumista seurataan kolme kertaa vuodessa muun muassa pyytämällä työpaikkakouluttajalta työpaikkakertomus, johon liitetään opiskelijan oma arvio edistymisestä. Vuosittain kokoonnutaan myös laajemmalla ryhmällä, jossa arvioidaan tilanne. Tällöin paikalla on oppilaitoksen edustaja, koulutustarkastaja, opiskelija ja työpaikan edustaja.³⁵

Oppisopimusjohtajan mukaan osaamisen tunnistamista tehdään kaikilla aloilla, mutta kaupan- ja rakennusosalalla tehdään ehkä eniten opintojen hyväksilukemista. Ammattiopettajat arvioivat oppilaan osaamisen. Jos tässä tarvitaan apua, neuvoa kysytään opetushallituksesta. Oppilaiden esittämiä tutkintotodistuksia pyritään hyväksymään, mutta useimmiten opiskelijat eivät edes halua tunnistettavaksi kaikkea osaamistaan, vaan he haluavat opiskella ”kaiken” ammattialasta.³⁶

Osaamisen tunnistaminen eli selvittäminen ja osaamisen tunnustaminen ovat keskeisiä menetelmiä, joiden avulla tehdään mahdolliseksi eri ympäristöissä saavutettujen opintosaavutusten siirtäminen ja hyväksyminen. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia dokumentteja aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, joka vastaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia, arvioijat voivat varmentaa tutkintotoimikunnalta, voidaanko ne huomioida osana tutkintosuoritusta. Esitys aiemmin osoitetun osaamisen tunnistamisesta on tehtävä tutkintotoimikunnalle heti hakeutumisvaiheen jälkeen. Päätöksen tekee aina tutkintotoimikunta.³⁷

Jos tutkinnon suorittajalla katsotaan olevan riittävästi saavutettua osaamista muttei dokumentaatiota siitä, voidaan henkilö ohjata suoraan tutkinnon suorittamiseen ilman, että hänen tarvitsee hankkia lisää ammattitaitoa ja osallistua koulutukseen.³⁸

Tutkintotoimikunta päättää osaamisen tunnustamisesta

Tutkintotoimikunnat ovat lakisääteisiä luottamushenkilöelimiä, jotka Opetushallitus asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan hoitamaan näyttötutkintoja koskevaa julkista tehtävää. Jäljempänä mainittujen, lakiin ja asetukseen ammatillisesta aikuis-koulutuksesta perustuvien tehtävien lisäksi toimikuntien tehtävää, toimivaltaa ja vastuuta määrittelevät säännökset hallintoasioiden käsittelystä ja hallinnon julkisuudesta, jotka sisältyvät ennen muuta hallintolakiin (434/2003) ja lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).³⁹

Toimikuntiin nimetään kyseessä olevan alan edustavimpien järjestöjen ja muiden yhteisöjen esityksestä alan asiantuntijoista enintään yhdeksän jäsentä. Toimikuntien

³⁴ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

³⁵ Vs. oppisopimusjohtajan ja koulutustarkastajan haastattelu 28.6.2017

³⁶ Vs. oppisopimusjohtajan ja koulutustarkastajan haastattelu 28.6.2017

³⁷ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 21.12.2017.

³⁸ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 21.12.2017.

³⁹ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 21.12.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja tarvittaessa itsenäisiä ammatinharjoittajia. Lisäksi toimikuntiin voidaan nimetä pysyviä asiantuntijoita. Nimitettävien on oltava henkilöitä, joilla on tarpeellinen asiantuntemus ja kokemus toimikunnan tehtäviin kuuluvissa asioissa ja mahdollisuus tehokkaasti osallistua toimikunnan työhön.⁴⁰

Toimikunnan enemmistön tulee olla työelämän edustajia, ja työnantajien ja työntekijöiden edustajia tulee olla yhtä monta. Kaksikielisissä toimikunnissa tulee olla riittävästi kummankin kieliryhmän edustajia. Naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) säännösten mukaisesti toimikunnan jäsenistössä tulee olla vähintään 40 prosenttia kumpaakin sukupuolta. Säännöstä poikkeaminen on mahdollista vain erityisestä syystä.⁴¹

Stadin ammattiopisto Brygga räätälöi yksilöllisiä koulutuspalveluja

Stadin ammattiopistossa on lisätty yksilöllisiä koulutuspolkuja. Ammattiopiston tarjoamat nivelvaiheen koulutukset ja palvelut on koottu vuoden 2016 alussa hallinnollisesti yhteen Stadin ammattiopiston Bryggaan. Stadin ammattiopiston Brygga koostuu yhteen tutkintokoulutusta edeltävät vaihtoehdot nuorille ja nuorille aikuisille ja rakentaa siltää tutkintokoulutukseen ja oppisopimukseen. Lisäksi ne tarjoavat Stadin ammattiopistossa jo opiskeleville vaihtoehdon, jos opinnot ovat vaarassa keskeytyä. Koulutuksilla ja palveluilla vastataan koulutustakuuseen ja jokaiselle nuorelle ja nuorelle aikuiselle tarjotaan sopiva vaihtoehto joustavasti. Ohjaamon ja etsivän nuorisotyön kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten palveluihin ohjaamiseksi. Lukuvuoden 2016-2017 aikana koulutuksissa ja palveluissa oli noin 1 800 oppijaa.⁴²

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus (Valma) tarjoaa mahdollisuuden parantaa opiskeluvalmiuksia tai esimerkiksi kokeilla erilaisia koulutus- ja tutkintovaihtoehtoja oman alan löytämiseksi. Koulutuksen voi aloittaa joustavasti ja päättää tutkintokoulutus- tai oppisopimustaikan varmistuttua. Koulutukseen osallistui lukuvuoden 2016-2017 aikana 723 opiskelijaa. Myös Ohjaamossa voi aloittaa Valma-koulutuksen yksilöllisesti. Valma-koulutuksessa on kohdennettuja toteutuksia perusopetukseen valmistavan koulutuksen päättäneille nuorille. Koulutuksen yhteydessä on mahdollistettu myös perusopetuksen suorittaminen yksilöllisesti. Tässä koulutusmuodossa opiskeli lukuvuonna 2016-2017 43 opiskelijaa, joista 15 siirtyi jo lukuvuoden aikana joustavasti muuhun koulutukseen.⁴³

Nuorten työpajatoiminta kartuttaa osaamista

Nuorten työpajat mahdollistavat toiminnallisen oppimisympäristön työkokeilun keinoin. Vuonna 2016 työpajatoimintaan osallistui 382 nuorta. Yhden työkokeilujakson pituus on enintään viisi kuukautta. Uutena työpajatoiminnan muotona on vuonna 2016 aloitettu hankerahoituksella Seinätön työpaja -toteutukset, jossa aito työpaikka toimii oppimisympäristönä ja parhaimmillaan mahdollistaa jatkamisen työkokeilujakson jälkeen oppisopimuksena. Seinättömissä työpajoista saa osaamistodistuksen ja

⁴⁰ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 21.12.2017.

⁴¹ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 21.12.2017.

⁴² Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁴³ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

niissä on suoritettu ammatillisten tutkintojen osia joustavasti. Vuoden 2017 alussa nuorten työpajatoiminta kasvoi Villa Ullas ja Aleksis -kahviloilla. Työpajatoiminnalla tavoitetaan sellaisia nuoria, joilla on haasteita koulutukseen siirtymisessä tai vaikea elämäntilanne. Huomion arvioista on, että kevään 2017 aikana päättyneiden 202 pajajakson jälkeen joka kolmas nuori siirtyi koulutukseen.⁴⁴

Perusopetuksen lisäopetus parantaa jatko-opintovalmiuksia

Perusopetuksen lisäopetuksen toteuttaminen ammatillisessa oppilaitoksessa tarjoaa perusopetuksen päättöluokan jälkeen motivoivan oppimisympäristön parantaa jatko-opiskeluvalmiuksia muun muassa perusopetuksen päättönumeroita korottamalla. Opiskelupaikkoja on neljäkymmentä. Vaikka pääasiallinen lisäopetukseen haku on kevään ja kesän aikana, voi opiskelun aloittaa myös joustavasti kesken lukuvuoden. Lisäksi lukuvuonna 2016-2017 Stadin ammattiopistossa ensimmäistä kertaa aloitettuun perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistui 32 perusopetuksen päättövaiheessa Suomeen tullutta oppilasta.⁴⁵

Avoimet opinnot on väylä tutkintokoulutukseen

Avoimet opinnot ovat tarjolla helsinkiläisille alle 29-vuotiaille nuorille. Avoimina opinnoina on tarjolla ammatillisia koulutuskokonaisuuksia, kuten yrittäjäyys- ja asiakaspalvelukoulutuksia, työelämän tuntemia lupakortti- ja passikoulutuksia sekä yksilöllistä eri oppimisympäristöihin vietyä Suomi toisena kielenä -tukea. Avoimina opinnoina voi myös saavuttaa perusopetuksen päättötodistuksen yksilöllisen suunnitelman mukaisesti. Kolmen viikon välein aloittava Treenaamo toimii vauhdinottona tutkintokoulutukseen tai oman suunnan löytämisen tukena. Avoimissa opinnoissa ohjataan ja tuetaan vuosittain yli 550 nuorta.⁴⁶

Uudet toimet osaamisen tunnistamisen lisäämiseksi

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt on mallinnettu erityisesti seinäntörmässä työpajatoiminnassa. Onnistunut toimintapa ja modulointi ovat mahdollistaneet seinäntörmän pajatoiminnan laajentamisen ja uudet yhteistyökumppanuudet. Toiminnassa on myös onnistuttu tukemaan yksilöllisiä koulutukseen siirtymiä ja työllistymistä. Osaamistodistus on otettu käyttöön myös kaupungin nuorten kesätyössä osaamisen tunnistamiseksi. Yhteistyötä on tehty erityisesti kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan kanssa. Lisäksi avoimissa opinnoissa on kehitetty uusia koulutuspalvelutuotteita osaamisen tunnistamisen helpottamiseksi ja ohjauksen tueksi.⁴⁷

⁴⁴ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁴⁵ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁴⁶ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁴⁷ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.2. Oppilaitosmuotoisten näyttötutkintojen opiskelijamäärissä kasvua

Tavoite

Strategiaohjelmassa 2013-2016 tavoitteena oli nostaa näyttötutkintojen määrää.

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Tilastotietojen mukaan (taulukko 5) strategiakaudella 2013-2016 näyttötutkintojen opiskelijamäärien kehityksessä on havaittavissa kasvua. Oppilaitosmuotoisen perustutkinnon ja lisäkoulutuksen opiskelijamäärät ovat kasvaneet vuodesta 2013 vuoteen 2017. Oppisopimuksessa perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden näyttötutkintojen määrä on kasvanut vuodesta 2016 vuoteen 2017, mutta vähentynyt esimerkiksi vuodesta 2015 vuoteen 2016. Oppisopimuksen lisäkoulutuksessa näyttötutkintojen opiskelijalukumäärät ovat vähentyneet vuodesta vuodesta 2015 vuoteen 2016. (Vuoden 2017 luku ei ole vielä lopullinen, tilanne 10.10.2017).

Tilastotietojen mukaan oppilaitosmuotoisten perustutkintojen näyttötutkintojen opiskelijamäärinä tarkasteltuna toiminta on tehostunut ja tavoite on saavutettu. Sen sijaan oppisopimuksessa näyttötutkintojen opiskelijalukumäärät ovat vaihdelleet vuosittain strategiakauden aikana eikä tavoitetta saavutettu.⁴⁸

Taulukko 5 Stadin ammattiopiston aikuisopiston näyttötutkintojen opiskelijalukumäärät (tilanne 10.10.2017 asti)⁴⁹

	2013	2014	2015	2016	10.10.2017
Oppilaitosmuotoinen perustutkinto vos ja tem-rahoitus	1406	1568	1596	1723	1906
Oppilaitosmuotoinen lisäkoulutus (ammatti- ja erikoisammattitutkinnot) vos-rahoitus opiskelijatyövuosina	126	137	137	145	n. 160 (vielä arvio)
Oppisopimus, perustutkinnot (laskentapäivien ka.)	971	995	876	680	720
Oppisopimus, lisäkoulutus (laskentapäivien ka.)	1603	1592	1750	1686	1576

Lähde: Kasko, Stadin aikuisopisto, 10.10.2017.

Toimialarehtorin mukaan näyttötutkintoperusteisessa koulutuksessa Stadin aikuisopistossa ei ole tehty tunnustamispäätöksiä, koska tunnustamisen on tehnyt tutkintotoimikunta. Valmistavan koulutuksen osalta osaamista on tunnistettu ja opiskeluaikaa on näin saatu lyhennettyä. Varsinaisen tunnustamispäätöksen osaksi tutkintoa on tehnyt tutkintotoimikunta oppilaitoksen esityksestä. Tutkinnon suorittajan aiemmin hankkima ja osoittama osaaminen on kirjattu henkilökohtaistamisasiakirjaan. Henkilökohtaistamisasiakirjaan on kirjattu myös tiedot niistä tutkinnon osista, jotka on ilmoitettu tutkintotoimikunnalle liitettäväksi tutkintosuoritukseen ja tiedot niistä tutkinnon osista, joiden tunnustamista koskeva esitys on tehty tutkintotoimikunnalle osaamisen tunnustamista varten.⁵⁰

⁴⁸ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, s-postiedustelu 10.10.2017.

⁴⁹ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, s-postiedustelu 10.10.2017.

⁵⁰ Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-postiedustelu 8.1.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Uuden lainsäädännön myötä näyttötutkintojärjestelmä poistuu 1.1.2018 ja siirrytään yhteen tapaan suorittaa tutkinto. Tutkintotoimikunnat lakkautetaan kesällä 2018.⁵¹

2.3. Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista on tehostettu

2.3.1. Maahanmuuttajien määrä kasvaa

Maahanmuuttaja-käsitteellä on monia määritelmiä. Tässä yhteydessä maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka aikoo asua maassa pidempään ja joka tarvitsee suomen kielen opintoja ja/tai tukea opintoihin hakeutumiseen.⁵²

Kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 mukaan maahanmuuttajaväestöä voi tarkastella kahdella eri tavalla, yhtäältä puhutaan ulkomaalaistaustaisesta väestöstä eli ulkomaan kansalaisista ja ulkomailla syntyneistä Suomen kansalaisista, toisaalta vieraskielisestä väestöstä.⁵³

Ulkomaalaistaustaisia helsinkiläisiä oli vuoden 2016 alussa 89 878 eli 14,3 prosenttia kaupungin väestöstä. Heistä 83 prosenttia oli syntynyt ulkomailla ja 17 prosenttia Suomessa. Ulkomaalaistaustaisista hieman yli puolet oli eurooppalaistaustaisia, lähes neljännes aasialais- ja lähes viidennes afrikkalaistaustaisia.⁵⁴

2000-luvulla ulkomaalaistaustaisten määrä Helsingissä on kasvanut lähes 58 000 hengellä. Vuonna 2015 heidän määränsä kasvoi 4 286 hengellä eli 5,0 prosenttia. Kasvu hidastui edeltävistä vuosista, mutta lähes kaksi kolmasosaa Helsingin väestönkasvusta tuli silti ulkomaalaistaustaisista.⁵⁵

Vieraskielisiä eli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia asui Helsingissä vuoden 2016 alussa 88 132. Heidän osuutensa väestöstä oli 14 prosenttia. Puhutuimmat vieraat äidinkielet olivat venäjä, viro, somali ja englanti. Vuoteen 2030 mennessä vieraskielisten väestön ennustetaan kasvavan 164 000-170 000 henkeen, mikä olisi noin 23 prosenttia koko väestöstä. Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan kieliä puhuvien arvioidaan nousevan suurimmaksi kieliryhmäksi.⁵⁶

Helsingissä asuvista 25-64 -vuotiaista muista kuin suomen- tai ruotsinkielisistä 46 prosentilla oli vuoden 2014 lopussa Suomen tutkintorekisterissä rekisteröitynä perusteen jälkeinen tutkinto. Korkea-asteen tutkinto oli neljäsosalla. Vuonna 2015 Helsingin lukiolaisista 13, ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 16, ammattikorkeakoulujen opiskelijoista 12 ja yliopisto-opiskelijoista 10 prosenttia oli vieraskielisiä.⁵⁷

Marraskuussa 2016 ulkomaan kansalaisten työttömyysaste Helsingissä oli 26,1 prosenttia. Työttömiä ulkomaan kansalaisia oli 7 425 eli lähes viidennes kaikista työttö-

⁵¹ Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 10.10.2017.

⁵² www.vaestoliitto.fi Luettu 14.9.2017

⁵³ Strategiaohjelma 2013-2016.

⁵⁴ Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016, tietokeskus.

⁵⁵ Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016, tietokeskus.

⁵⁶ Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016, tietokeskus.

⁵⁷ Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016, tietokeskus.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

mistä. Ulkomaalaistaustaisten työttömyysaste oli vuoden 2014 lopussa 25,2 prosenttia ja työllisyysaste 50,0 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisten työllistyminen vaihtelee paljon taustamaan mukaan.⁵⁸

2.3.2. Toimenpideohjelma tukee maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista

Kaupunginhallitus kehotti 20.5.2013 silloista henkilöstökeskusta laatimaan 31.3.2014 mennessä toimenpideohjelman, jossa strategian osiossa ”Kansainvälinen Helsinki – Maahanmuuttajat aktiivisina kaupunkilaisina” mainitut toimenpiteet täsmennetään ja aikataulutetaan niin, että toimenpiteiden kautta lisätään maahanmuuttajien osallisuutta ja työllisyyttä sekä pienennetään maahanmuuttajien työttömyyttä ja maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytymistä.⁵⁹

Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013-2016 -toimenpideohjelman ensimmäinen kohta on työllistyminen ja koulutus. Siinä viitataan strategiaohjelman kohtaan ”Maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä ja työmarkkinoille siirtymistä tehostetaan yhteistyössä työhallinnon kanssa”. Toimenpideohjelman mukaan, mitä nopeammin maahan muuttanut henkilö kykenee työskentelemään koulutustaan vastaavissa tehtävissä, sitä suurempi on kaupungille ja yhteiskunnalle koitua lisäarvo.⁶⁰

Tällä hetkellä ulkomailla hankitun osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja täydentäminen sekä työllistyminen ovat hitaita, jopa vuosia vieviä prosesseja. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajat työllistyvät ajan kuluessa, mutta hitaasti ja usein tehtäviin, jotka eivät vastaa hankittua osaamista tai koulutusta. Helsingissä asuu useita tuhansia osaavia ja korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia, jotka ovat joko työttöminä tai työskentelevät aloilla, jotka eivät vastaa heidän osaamistaan tai motivaatioaan. Osaamisen tunnistamisen, tunnustamisen ja täydentämisen sekä työllistymisen prosessien nopeuttaminen on näistä syistä perusteltua.⁶¹

Toimenpiteenä toimenpideohjelmassa mainitaan, että metropolipolitiikan aiesopimuksen mukaisesti ohjataan vastatulleet ja vasta työttömiksi jääneet maahanmuuttajat prosessiin – mahdollisesti yhteisessä toimipisteessä – jossa heidän osaamisensa, eli tutkinto ja ammattitaito tunnustetaan ja tunnustetaan joko näyttökokein tai eri viranomaisten tutkintojen tunnustamisprosessin kautta.⁶² Stadin ammattiopistoon perustettiin tätä varten Stadin osaamiskeskus.

2.3.3. Stadin osaamiskeskus sujuvoittaa koulutukseen pääsyä

Tavoite

Strategiaohjelmassa 2013–2016 oli tavoitteena, että maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä ja työmarkkinoille siirtymistä tehostetaan yhteistyössä työhallinnon kanssa.

⁵⁸ Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016, tietokeskus.

⁵⁹ Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013-2016.

⁶⁰ Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013-2016.

⁶¹ Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013-2016.

⁶² Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013-2016.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Merkittävin toimenpide maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tukemiseksi on Stadin osaamiskeskuksen perustaminen. Stadin osaamiskeskuksen tarjoamiin palveluihin voivat hakea yli 17 -vuotiaat oleskeluluvan tai turvapaikan saaneet helsinkiläiset maahanmuuttajat. Osaamiskeskuksen koulutuksiin haetaan TE-toimiston kautta.

Vuonna 2016 kaupunginhallituksen käytettäväksi varattiin turvapaikan hakijoiden kotoutumisen edellytysten ja maahanmuuttajien hyvän kotouttamisen varmistamiseksi 10 miljoonaa euroa. Osaamiskeskuspilotin käynnistämiseen varattiin 7,5 miljoonaa euroa. Opetusvirastolle suunnatusta 4,8 miljoonan euron määrärahasta käytettiin 30 prosenttia eli 1 450 000 euroa ja vuodelle 2017 siirtyi 3 350 000 euroa. Kaupunginkanslialle myönnetystä 0,2 miljoonan euron määrärahasta käytettiin 32 prosenttia eli 64 008 euroa ja vuodelle 2017 siirtyi 135 992 euroa. Sosiaali- ja terveysvirastolle suunnatusta 2,5 miljoonan euron määrärahasta käytettiin 22 prosenttia eli 551 061 euroa ja vuodelle 2017 siirtyi 1 948 939 euroa.⁶³

Stadin osaamiskeskus käynnistyi 1.8.2016. Osaamiskeskus sujuvoittaa aikuisten maahanmuuttajien koulutukseen ja työhön pääsyä. Ammatillista koulutusta, kielitaitoa ja työllistymistä on yhdistetty uudella tavalla Opetusviraston vetämässä Stadin osaamiskeskus-pilotissa, jossa työtä on tehty 23 ammatillaisen voimin. Keskuksessa työskentelee opettajia, työelämävalmentajia, yrityskoordinaattori, sosiaali- ja terveysviraston asiantuntijoita sekä TE-hallinnon asiantuntijoita sekä projektipäällikkö. Palveluvalikkoon kuuluvat moniammatillinen asiantuntija-arvio sekä osaamisen kartoittaminen, ammattipajat, S2-tuetut tutkinnot ja opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot, oppisopimus ja jalkautuva S2-tuki, kuntouttavat jaksot, työelämävalmennus, erilaiset luku- ja kirjoitustaidon pajat sekä kielikoulutukset.⁶⁴

Osaamiskeskuksen projektisuunnitelman mukaan palveluita on kehitetty osaamisen tunnistamisen osalta siten, että vaiheistettu osaamisen tunnistaminen on kuvattu ja käynnistetty. Osaamista voidaan tunnistaa asiakkuuden eri vaiheissa. Tavoitteena on täydentää osaamista niin, että asiakas pääsee tutkintoon johtavaan koulutukseen tai työhön. Tavoitteena on ollut kehittää ja käynnistää tutkintotavoitteista koulutusta, johon yhdistyvät opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot ja S2-tuki.⁶⁵

Osaamiskeskukseen on ohjattu yhteensä 925 asiakasta 6.6.2016-8.3.2017 välisenä aikana. Näistä pidempiaikaisia asiakkaita on 696. Uusia asiakkaita on ohjattu yhteensä 326 henkilöä (1.1.-8.3.2017).⁶⁶ Osaamiskeskuksen asiakkaista pääosa eli noin 60 prosenttia on ohjautunut TE-toimistosta.⁶⁷

Osaamiskeskuksessa oli 17.3.2017 yhteensä 706 asiakasta. Heistä 221 oli ammattipajassa, 124 tutkintoa tai sen osaa suorittamassa, 57 kieli- ja luku- ja kirjoitustaidon pajassa, 40 oppisopimuksessa, 34 työelämävalmennuksessa, 20 työkokeilussa ja 17 työllistynyt työsuhteeseen. 15 asiakasta oli käynyt ammattipajan, mutta jatkopolustus

⁶³ Kaupunginhallitus, pöytäkirja 18.4.2017.

⁶⁴ Kotoutumisen erillismäärärahan hankkeiden väliraportti 2.6.2017.

⁶⁵ Projektisuunnitelma, Stadin osaamiskeskus.

⁶⁶ Kotoutumisen erillismäärärahan hankkeiden väliraportti 2.6.2017.

⁶⁷ Kaupunginhallitus, pöytäkirja 18.4.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

on kesken. Asiakkaista 15 oli niin sanotulla suomirasti-kurssilla. Kaikkiaan 57 henkilön asiakkuus oli päättynyt, koska he olivat aloittaneet koulutuksen, esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen tai ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan VALMA-koulutuksen. Yhteensä 39 henkilön asiakkuus oli päättynyt muusta syystä. Asiakkaista 66 henkilöä ei ollut saapunut koulutuksiin.⁶⁸

Kotoutumisen erillismäärärahan hankkeiden väliraportin mukaan osaamiskeskusten avulla asiakkaiden mahdollisuus saavuttaa tutkintotavoitteinen opiskelupaikka on nopeutunut. Myös asiakkaiden mahdollisuudet siirtyä työelämään ovat parantuneet työvalmennuksen ja jalkautuvan S2-tuen avulla.⁶⁹

Yrityskoordinaattori ja kaksi omakielistä työelämävalmentajaa ovat kehittäneet räätälöityjä palveluja sekä asiakkaille että yrityksille. Stadin osaamiskeskusten alla on syntynyt 102 työnantajakontaktia, joista 73 on eri työnantajia. Osa kontakteista on saman yrityksen eri toimialoja. Yrityksille on tarjottu tukea sopivien osaajien löytämiseksi ja tarjottu työpaikoilla muun muassa perehdytyksen tukea, työelämävalmennusta ja suomi toisena kielenä opetusta.⁷⁰

Ammatillisen tutkintotavoitteisen koulutuksen osalta osaamisen tunnistaminen tehdään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti (taulukko 3) ja näyttöperusteisessa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti kolmivaiheisen henkilökohtaistamisen avulla (taulukko 4). Osaamiskartoituksia käytetään Stadin ammattiopistossa silloin, kun kyse on muusta kuin ammatillisesta koulutuksesta.⁷¹

Maahanmuuttajat ovat voineet suorittaa tutkinnon kumman tahansa tutkinnonsuorittamistavan mukaan. Stadin osaamiskeskus on suosinut näyttötutkintoperusteista koulutusta, koska se on ollut joustavampi tapa ja silloin ei ole suoritettu yhteisiä tutkinnon osia.⁷²

Stadin osaamiskeskuksessa osaamiskartoituksia tehdään joka toinen maanantai. Osaamiskartoitus toteutetaan moniammatillisena asiantuntija-arviona. Tavoitteena on rakentaa yhdessä suunnitelma kohti koulutusta ja työpaikkaa. Kartoituksessa oppilas saa ohjausta jatkosuunnitelmaa varten. Osaamiskartoituksissa:

- kartoitetaan opiskelijan yleiset opiskeluvalmiudet ja elämäntilanne
- ammattiosaaminen voidaan tunnistaa joko dokumenteista tai asiakkaan kertomuksesta
- ammatillisen osaamisen tunnustaminen tehdään ammatillisissa pajoissa.⁷³

Osaamiskartoitukseen on vuoden aikana osallistunut reilut 500 asiakasta. Ammatillisiin pajoihin on ohjautunut 340 asiakasta. Ammatillisen pajan jälkeen 156 on aloittanut ammatillisen tutkinnon.⁷⁴

⁶⁸ Kaupunginhallitus, pöytäkirja 18.4.2017.

⁶⁹ Kotoutumisen erillismäärärahan hankkeiden väliraportti 2.6.2017.

⁷⁰ Kotoutumisen erillismäärärahan hankkeiden väliraportti 2.6.2017.

⁷¹ Stadin osaamiskeskus, projektipäällikkö 24.1.2018.

⁷² Stadin osaamiskeskus, projektipäällikkö 24.1.2018.

⁷³ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁷⁴ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Stadin ammatti- ja sen alainen aikuisopisto järjestävät maahanmuuttajille tarkoitettuja koulutuksia. Koulutuksissa voi esimerkiksi opiskella suomen kieltä ja tutustua ammatilliseen koulutukseen. Suomen kielen tukea on tarjolla myös, kun opiskelee ammatillisessa koulutuksessa. Suomen kielen kolmena koulutusvaihtoehtona ovat Polku ja/tai Baana - suomen kieltä aikuisille maahanmuuttajille, Kotiva - suomen kielen koulutusta kotivanhemmille sekä suomen kielen tuki ammatillisessa koulutuksessa.

Viimeisen kahden vuoden aikana Stadin ammatti- ja aikuisopistossa on kehitetty ammatillisia pajoja, jotka ovat ammattiin orientoivia koulutuksia, joissa opetuksen hoitavat työparina ammatinopettaja ja S2-opettaja. Kokemukset ovat erittäin hyvät. Pajoja ei vielä ole kaikilla toimialoilla, mutta niitä on tarkoitus lisätä. Jo tutkintovaiheessa oleville opiskelijoille on tarjottu opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja (1.1.2018 alkaen opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja), jossa opintoja on tuettu vahvasti S2-opetuksella, matematiikan tuella ja yleisiä oppimis- ja digivalmiuksia tukemalla. Stadin osaamiskeskuksen projektipäällikön mukaan palvelu on hyvää ja tarpeellista ja se on toiminnassa tällä hetkellä 5:ssä toimipaikassa.⁷⁵

Palveluohjauksella tuetaan ja tehostetaan osaamisen tunnustamista

Ammatillisen tutkintokoulutuksen siirtymät on toteutettu palveluohjauksella. Palveluohjaus on kuvattu alla (kuvio 1). Stadin aikuisopiston ammatillisia opettajia on koulutettu kielitietoiseen ammatilliseen opetukseen ja lisäksi on lisätty S2-opettajien määrää, jotta sisäiset siirtymät ja opiskelu onnistuisivat. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan mukaan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on lisääntynyt. Liikelle ei ole lähdetty pelkästään kielitaidon testauksella, vaan osaaminen edellä. Samaa mallia on hyödynnetty kaupungin rahoittamien Polku- ja Baana -koulutuksien osalta. Polku- ja Baana -koulutuksissa tarjotaan suomen kielen opetusta maahanmuuttajille. Lisäksi kotona olevien pienten lasten vanhempien koulutuksissa olevia on polutettu eteenpäin.⁷⁶

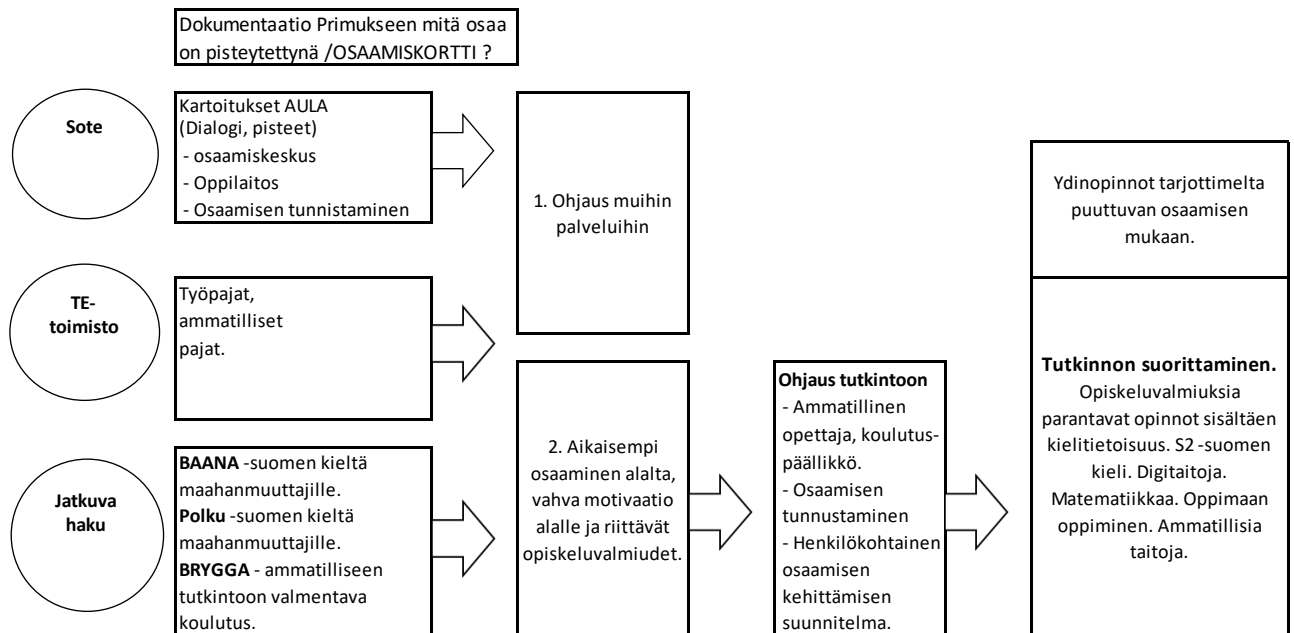
⁷⁵ Stadin osaamiskeskus, projektipäällikkö 24.1.2018.

⁷⁶ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Palveluohjaus, sisäiset siirtymät ja HOKS ja OSTU

Kuvio 1 Palveluohjaus, sisäiset siirtymät ja henkilökohtainen koulutussuunnitelma ja osaamisen tunnistaminen⁷⁷

Osaamiskeskuksen toiminnan lisäksi maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista, tunnustamista, täydentämistä ja työmarkkinoille siirtymistä tehostaa ja tukee myös jo edellä kuvatut Stadin ammattiopisto Brygga, nuorten työpajatoiminta, perusopetuksen lisäopetus ja avoimet opinnot.

2.4. Opintojen keskeyttäminen ja läpäisy koulutusaloittain on vaihtelevaa

Valtakunnallisesti ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijoiden ammatillista osaamista ja ohjata heidät työelämään ja jatkokoulutukseen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemistä. Koulutuksen järjestäjien keskeyttämisluvut vaihtelevat 2,3-19,6 prosentin välillä vuosien 2013-2014 seurannan mukaan. Koulutuksen järjestäjät, jotka ovat tehokkaasti edistäneet läpäisyä, ovat saaneet keskeyttämisasteen noin 5 prosenttiin. Läpäisyn tehostamisohjelman tavoitteena oli saada valtakunnallinen keskeyttämisprosentti laskemaan 7 prosenttiin 8,6 prosentista. Osa koulutuksen järjestäjistä näkee, että tavoitteet on mahdollista saavuttaa vain osittain ja joidenkin näkemyksen mukaan niitä ei ole realistista saavuttaa lainkaan. Monet perustelevat tuloksia sillä, että opiskelijajoukko on entistä heterogeenisempi ja suurella osalla on paljon erilaisia ongelmia, jotka heijastuvat myös opintoihin.⁷⁸

Tavoite

Talousarvion 2016 (Kvsto 2.12.2015) mukaan ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamista ja opintojen keskeyttämisen vähentämistä tukevia toimenpiteitä jatke-

⁷⁷ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastaus arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁷⁸ Opetushallitus, selvitys, läpäisyn edistäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa, 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

taan. Pedagogiikan kehittäminen vahvistamalla osaamisperusteisuutta sekä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä rakenteiden kehittäminen moduloimalla opinnot mahdollistavat opiskelijoille entistä joustavammat ja yksilöllisemmät opintopolut.

Opintojen keskeyttämisen ehkäisyyn ja läpäisyn tehostamiseen kannattaa panostaa

Opintojen keskeyttäminen voi olla yksi nuorten syrjäytymisen vaihe. Syrjäytyminen ja siihen liittyvät muut teemat näyttävät herättävän huolta monestakin eri syystä. Syrjäytymisestä ja opintojen keskeyttämisestä aiheutuu kiistattomasti haittoja nuorelle keskeyttäjälle, ja hänen lähipiirilleen lähinnä sosiaalisten ongelmien ja vaikeuksien muodossa.⁷⁹

Tehokkaan läpäisyn oppimisympäristö on moninainen tarkastelun kohde. Keskiössä ovat opiskelijan osaaminen, osallisuus, kokemus hyväksytyksi tulemisesta ja toimintakyky. Hyvät oppimiskokemukset ohjaavat opiskelijaa kohti tutkinnon tai sen osan suorittamista. Oppimiskokemuksiin vaikuttaa ammattiin oppimisen ohjaus sekä opiskelijan kodin ja koulun yhteistyö ennen opintoja mutta myös opintojen aikana. Edellä mainitut asiat vaikuttavat olennaisesti opiskelijan motivoitumiseen.⁸⁰

Opetushallituksen selvityksen (Oph-640-2017) mukaan läpäisyn parantamiseen on lähdetty monipuolisella keinovalikoimalla ja ne kohdistuivat tunnettuihin keskeyttämisen ja läpäisyn taustalla oleviin ongelmiin. Erityisesti painottuivat pedagogisten ratkaisujen kehittäminen ja opetusjärjestelyjen joustavoittaminen yksilöllisten opintopolkujen ja työn ohella tapahtuvan opiskelun mahdollistamiseksi ja tukemiseksi. Lisäksi on kehitetty opinto-ohjausta ja opiskelijahuollon ennakkoivia ja nykyistä yksilöllisempiä toimintamalleja. Edellä mainittuihin liittyi myös osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt sekä opettajien ja ohjaajien osaamisen kehittäminen.⁸¹

Opetushallituksen laatiman ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman arviointiraportin mukaan monissa eri oppilaitoksissa on saatu keskeyttämistä vähennettyä ja läpäisyä parannettua. Toisaalta, oppilaitokset näkivät että keskeyttämisen ja läpäisyn tietyt rakenteelliset pullonkaulat ovat edelleen olemassa, ja joitain ongelmia on hyvin vaikea ratkaista. Useat oppilaitokset toivat esille, että opiskelijoiden ongelmat ovat lisääntyneet, mutta läpäisyhankkeilla on pystytty estämään tilanteen heikkeneminen entisestään.⁸² Arviointiraportin mukaan läpäisyn paranemisen taustalla vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi keskeyttämisvaarassa olevien opiskelijoiden tunnistaminen ja aiempaa parempi tilasto- ja muu seuranta.

Nuorten hyvinvointikertomuksen mukaan lukuvuoden 2014-2015 aikana Helsingissä ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista 14 prosenttia keskeytti opinnot oppilaitoksessaan. Osa keskeyttäjästä jatkoi muussa koulutuksessa ja kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen lopetti 9 prosenttia opiskelijoista Helsingissä. Helsingin kaupungin oppilaitoksissa keskeyttäminen oli yhtä yleistä; 15 prosenttia keskeytti opinnot

⁷⁹ Valtiontalouden tarkastusvirasto, VTV, 2007.

⁸⁰ Opetushallitus, selvitys, läpäisyn edistäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa, 2017.

⁸¹ Opetushallitus, selvitys, läpäisyn edistäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa, 2017.

⁸² Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, arviointiraportti

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ja 9 prosenttia ei jatkanut missään koulutuksessa.⁸³ Toimenpiteitä läpäisyn tehostamiseksi ja keskeyttämisen vähentämiseksi on jatkettu.

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Toimenpiteet läpäisyn edistämiseksi ovat monipuolisia

Stadin ammattiopiston kaikilla toimialoilla on tehty toimenpiteitä läpäisyn edistämiseksi ja opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi opetuksessa ja ohjauksessa. Opettajien opetusmenetelmien uudistamista ja ohjaamistaitoja on kehitetty sekä koulutuksen että esimiestyön kautta ja täten tehostettu opiskelijoiden yksilöllistä ohjausta. Opiskelijoille on tarjottu monipuolisesti erilaisia polkuja tutkinnon suorittamiseksi, esimerkiksi mahdollisuus opiskella työvaltaisesti, x+y-mallit, tuettu polku ja S2-tuettu koulutus. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan mukaan oppimisen tuen kokonaisuutta on kehitetty määrätietoisesti suunnitelman mukaisesti. Opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistamisen menetelmiä on uudistettu, kehitetty opettajien osaamista, kartoitettu tukea tarvitseville sopivia työpaikkoja työssäoppimiseen ja tuettu ryhmänohjaajien osaamista. Innovatiivisilla kokeiluilla on kehitetty uusia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat opiskelijoille joustavammat tavat oppimiseen.⁸⁴

Toimialojen esimiehet ovat jatkuvasti keskustelleet opettajien kanssa ja ohjanneet heitä kantamaan vastuun jokaisen opiskelijan opintojen etenemisestä. Poissaoloihin puuttumisesta muistutetaan opettajia koko ajan. Se, että jatkavat opiskelijat eivät pala kesän jälkeen opiskelemaan, on kasvava ongelma kaikilla toimialoilla. Yhteisten tutkinnon osien opettajille on varattu resurssia ohjata tuen tarpeessa olevia opiskelijoita tarvittaessa yksilöllisestikin. Tiimiopettajuus ja yhteinen suunnittelutyö ovat olleet kehittämisen keskiössä. Digitalisaatiota hyödynnetään lisääntyvässä määrin osana oppimista ja opetusta. Sisäisiä siirtymiä muun muassa Valmaan on tuettu ja tehostettu. Osalle opiskelijoista on tarjottu myös alkeismatematiikan opetusta ja muita oppimisvalmiuksia parantavia opintoja.⁸⁵

Opintojen läpäisy vaihtelee toimialoittain

Stadin ammattiopistossa arviointiajankohtana läpäisyn kehittymistä on seurattu ke-säkuuhun 2017 asti (taulukko 6). Koko oppilaitoksessa läpäisy on laskenut viimeisen kolmen vuoden aikana. Aikuisopistossa läpäisy on parantunut selvästi viimeisten vuosien aikana (4,7 prosenttia), mutta nuorten osalta heikentynyt (-1,8 prosenttia). Luvut osoittavat toimialakohtaisia eroja läpäisyn edistämässä. Läpäisyn edistämisen toimenpiteet ovat osittain olleet vaikuttavia, mutta erityisesti palvelun ja viestinnän (-6,6 prosenttia) sekä tekniikan ja logistiikan (-7,0 prosenttia) toimialoilla kehitys on ollut negatiivinen.⁸⁶

⁸³ Nuorten Hyvinvointikertomus, toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet.

⁸⁴ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁸⁵ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁸⁶ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 6 Läpäisy kolmessa vuodessa, kaupungin ammatilliset oppilaitokset⁸⁷

Kaupungin ammatillisissa oppilaitoksissa läpäisy kolmessa vuodessa							
Stadin ammattiopisto							
Koulutusala:	2009 - 2012	2010- 2013	2011- 2014	2012- 2015	2013- 2016	2014 - 1.6.2017	2016- 2015
Hyvinvointi aikuiset	45,4	55,4	55,6	57,4	65,5	67,9	8,2
Palvelu ja viestintä aikuiset	55,3	58,6	53,6	65,5	64,5	68,1	-0,9
Tekniikka ja asennus aikuiset	52,9	53,3	64,2	67,8	63,9	76,3	-4,0
Tekniikka ja logistiikka aikuiset		100,0	47,1	55,6	58,1	67,7	2,6
Summa, keskiarvo	49,2	55,7	56,6	59,8	64,5	69,4	4,7
Koulutusala:							
Hyvinvointi nuoret	50,1	52,4	57,9	58,0	61,0	54,1	3,0
Palvelu ja viestintä nuoret	44,9	50,6	50,6	55,6	49,0	49,9	-6,6
Tekniikka ja asennus nuoret	48,3	46,9	46,3	47,1	49,6	38,6	2,6
Tekniikka ja logistiikka nuoret	41,3	49,7	46,7	48,4	41,4	39,4	-7,0
Summa, keskiarvo	46,6	50,0	50,8	52,3	50,5	45,9	-1,8
Yhteensä	46,9	51,1	52,1	53,8	54,3	50,8	0,5

Ammattiopiston läpäisyssä on vaihtelua toimialoittain

Hyvinvoinnin toimialalla vuosina 2013-2016 läpäisy on ollut 61 prosenttia. Opiskelijamäärä on pysynyt suhteellisen samana, samoin erojen ja keskeyttämisten määrät. Hojks –opiskelijoiden (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) määrä on noussut paljon, ollen nyt syksyllä 2017 161 opiskelijaa. Keskeyttämisissä on tutkintokohtaisia eroja. Toimialan suurimmassa tutkinnossa, sosiaali- ja terveysalalla keskeyttämisen trendi on pysynyt samankaltaisena jo pitkän ajan ja noudattelee valtakunnallista linjaa, samoin välinehuoltajan ja hiusalan tutkinnoissa. Lääkealalle hakeutuu paljon vieraskielisiä opiskelijoita ja heidän sijoittuminen työsäoppimiseen on osoittautunut haasteelliseksi. Työnantaja vaatii riittävää suomenkielen taitoa ja sitä ei välttämättä saavuteta tukitoiminkaan opintojen aikana. Hyvinvoinnin toimialan tutkinnot ovat olleet melko vetovoimaisia.⁸⁸

Palvelun ja viestinnän toimialalla läpäisy on laskenut (2015 noin 55 prosenttia) ja nyt on palattu vuosien 2013 ja 2014 lukuihin (noin 50 prosenttia). Tähän on vaikuttanut opiskelijamäärien kasvattaminen ainakin hotelli-, ravintola ja catering-alalla ja sama ilmiö näkyy myös media-alalla ja hiusalalla (siirtyi 2016 alussa palviin). Mutta tämä selittää vain osan. Useita kehittämistoimenpiteitä on käynnistetty vasta vuoden 2017 aikana, eikä niiden vaikuttavuudesta ole vielä vertailukelpoista tietoa. Hojks-

⁸⁷ Stadin ammattiopisto, 2 toimikunnan arviointikäynti, 4.10.2017.

⁸⁸ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

opiskelijoiden määrä on noin 14 prosenttia. Tutkinnoittain eniten negatiivisia eroja on painoviestinnässä, tekstiili- ja vaatetuslalla, ja hotelli-, ravintola ja catering-aloilla. Näillä aloilla myös vetovoimaisuus on ongelma.⁸⁹

Tekniikan ja asennuksen toimialalta valmistui viime keväänä enemmän opiskelijoita kuin aikaisemmin, ja näin arvioiden läpäisyn voi katsoa parantuneen. Keskeytyksiä eli eroja ja eronneeksi katsomisia on toteutunut syksyllä 2017 paljon. Hojks-opiskelijoita oli vuonna 2016 yhteensä 171. Kaikissa tekniikan ja asennuksen tutkinnoissa hakijamäärät ovat laskeneet. Erityisen huolestuttava tilanne on verhoilu-, puu- ja kiinteistöaloilla sekä sisustuslalla, jonka hakijamäärät romahtivat syksyllä 2017.⁹⁰

Tekniikan ja logistiikan toimialan tutkintojen vetovoimaisuus on laskenut kaikissa muissa tutkinnoissa paitsi logistiikassa. Useat tutkinnoissa aloittavat opiskelijat eivät ole päässeet muualle opiskelemaan. Toimialan tutkinnoissa läpäisy on laskenut ja keskeyttämistä ei ole saatu pienenemään. Ainoastaan kuljetuslogistiikassa läpäisy on parantunut ja logistiikasta valmistui hyvin opiskelijoita keväällä 2017. Syksyllä 2016 oppimisvalmiuskartoituksen mukaan toimialan opiskelijoiden yleiset oppimisvalmiudet jäivät kaikissa tutkinnoissa alle keskitason. Hojks-opiskelijoita oli 2016-2017 139 ja syksyllä 2017 ennusteen mukaan 250. Heikot oppimisvalmiudet vaikuttavat opinnoista selviytymiseen. Opiskelupaikka tarjotaan kaikille opiskelijaksi hakeutuville, myös sellaisille, jotka eivät ole päässeet kielikokeesta läpi.⁹¹

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan mukaan osalla opiskelijoista on erittäin huono suomen kielen taito. Ammattiopistossa ei pystytä paikkaamaan hyvin puutteellisia taitoja.⁹²

Opintojen keskeyttämisessä pientä paranemista

Taulukosta 7 havaitaan, että opintonsa keskeyttäneiden eli eronneiden osuus on vaihdellut vuosittain. Positiivisella eroamisella tarkoitetaan, että opiskelija vaihtaa alaa tai siirtyy esimerkiksi töihin, negatiivisella eroamisella opinnot keskeytyvät muusta syystä, kuten taloudelliset ongelmat, sairaus, elämäntilanne, asumistilanne tai väärä alanvalinta. Negatiivisesti eronneiden osuus on hiukan vähentynyt strategiakautena.

Taulukko 7 Keskeyttämisen kehitys ammatillisissa opinnoissa⁹³

	2012	2013	2014	2015	2016
Opiskelijoita läsnä 20.9.	7693	8156	8620	8997	8925
Negatiivisesti eronneet	1003	946	1019	1021	990
Negatiivisesti eronneet %	13,0	11,6	11,8	11,3	11,1
Positiivisesti eronneet %	4,4	3,9	4,3	5,3	5,1
Eronneet yhteensä %	17,4	15,5	16,1	16,6	16,2

⁸⁹ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁹⁰ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁹¹ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁹² Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁹³ Kasvatuksen ja koulutuksen/talouden ja toiminnan suunnittelun vastaus sähköpostitiedusteluun 7.2.2018.

2.5. Jokaisella on sähköinen henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (eHOPS)

Tavoite

Opetusviraston vuoden 2016 tulosbudjetissa lautakuntatason toiminnallisena tavoitteena oli, että jokaisella opintonsa aloittavalla opiskelijalla ammatillisessa peruskoulutuksessa on eHOPS (sähköinen henkilökohtainen opintosuunnitelma). eHOPS:n avulla edistetään kolmessa vuodessa valmistumista. Talousarvion 2016 mukaan opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin tuetaan sähköisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla.

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Opetusviraston valtuusto- ja lautakuntatason tavoitteet ja niiden toteutuminen talousarviossa 2016 –raportin mukaan tavoite ”jokaisella opintonsa aloittavalla opiskelijalla on eHOPS (sähköinen henkilökohtainen opintosuunnitelma), on toteutunut.⁹⁴

Stadin ammattiopiston mukaan ammatillisen koulutuksen toimialalla oli käytössä erilaisia sovelluksia syksyllä 2017 mutta voidaan sanoa, että tavoite toteutui. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu tutkinnon osittain kaikissa perustutkintojen tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa. Palvelu- ja viestintäalalla (Palvi) henkilökohtaisen opintosuunnitelman avulla tunnistetaan ja tunnustetaan opintojen aikana muualla kuin oppilaitoksessa hankittua osaamista ns. ostu - prosessikuvauksen (osaamisen tunnistaminen) mukaisesti. Opiskeluaikaa on pysytty lyhentämään ostu -toimien ansioista kaikissa tutkinnoissa, erityisesti hiusalalla, tekstiili- ja vaatetuslalla sekä hotelli-, ravintola- ja catering-alalla. Hyvinvoinnin koulutuslalla on noudatettu ammattiopiston yhteistä ohjetta. Tunnustamista tapahtuu eniten vapaasti valittaviin ja yhteisiin opintoihin. Suurin haaste on erilaisten oppimispolkujen ja/tai vaihtoehtojen löytyminen silloin kun opiskelijan ammatillista osaamista on tunnustettu.⁹⁵

Näyttötutkintojärjestelmässä sekä oppilaitos- että oppisopimusmuotoisessa koulutuksessa on hyödynnetty opetushallituksen osaan.fi –palvelua. Oppisopimuskoulutuksessa koko hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisprosessi ja osaamiskartoitus osaamisen tunnistamisineen on sähköisessä muodossa SopimusPro –järjestelmässä. Vaikka prosessi on täysin sähköistetty henkilökohtaistamista on tarkennettu kuitenkin myös henkilökohtaisissa tapaamisissa.⁹⁶

Jatkossa kaikki koulutus tulee siirtymään opiskelijahallinnon kokonaistietojärjestelmään (Primus), jonne tullaan rakentamaan koko prosessi sähköisenä.⁹⁷

Vuoden 2018 alusta kaikille opiskelijoille tehdään henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), jossa arvioidaan aiemmin hankittu osaaminen suhteessa

⁹⁴ Opetusviraston valtuusto- ja lautakuntatason tavoitteet ja niiden toteutuminen 2016 –raportti.

⁹⁵ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vastauksia arviointikäynnin ennakkokysymyksiin 4.10.2017.

⁹⁶ Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-postitiedustelu 8.1.2018.

⁹⁷ Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-postitiedustelu 8.1.2018.

tavoitteeseen. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä kehitetään jatkossa osana henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa.⁹⁸

2.6. Kokoavat havainnot

Tässä luvussa vastataan kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 ja opetustoimen talousarvion 2016 tavoitteiden mukaisiin arvioinnin kolmeen osakysymykseen.

1. Ensimmäisenä osakysymyksenä oli, onko osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen luotu oma järjestelmänsä. Kysymykseen voidaan vastata kyllä.

Osaamisen tunnustamisen järjestelmä on luotu useiden toimenpiteiden avulla

Stadin ammattiopistossa osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on systematisoitu laatimalla ohjeita ja prosessikaavioita. Ostu -ohje eli osaamisen tunnustamisen ohje sekä aikaisemmin hankitun osaamisen ohje eli Ahot –menetelyohje ohjaavat osaamisen tunnustamisen käytäntöjä. Lisäksi on laadittu prosessikuvauksia osaamisen tunnistamisen systematisoimiseksi.

Stadin ammattiopiston uusi osaamiskeskus, joka aloitti toimintansa syksyn 2016 alussa, sujuvoittaa maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Tavoitteena on ollut luoda maahanmuuttajille oma järjestelmä, jossa osaamista tunnustetaan siten, että asiakas pääsee tutkintoon johtavaan koulutukseen tai työhön.

Opintoja on moduloitu ja oppilaille on räätälöity yksilöllisiä koulutuspolkuja. Työpaikoille jalkautuvaa S2-tukea on kehitetty, mikä on vaatinut opettajalta uudenlaista asennetta opettajuutta kohtaan. Osaamistodistus on otettu käyttöön, esimerkiksi nuorten kesätyössä työkokemuksella saadun osaamisen tunnustamisen helpottamiseksi. Osaamistodistus on otettu käyttöön myös Seinätön työpaja –toteutuksissa. Se on uusi työpajatoiminnan muoto, jossa aito työpaikka on toiminut oppimisympäristönä. Työkokeilujakson jälkeen jatko voi jatkua esimerkiksi oppisopimuksena.

Opintojen modulointi on mahdollistanut yksilöllisen etenemisen opinnoissa. Tutkinnon osia voi suorittaa eri tavoin koulussa tai työpaikalla. Kun tutkinto on jaettu eri osiin, osaamisen tunnistaminen onnistuu helpommin, koska osaamista voidaan tunnistaa osissa.

Osaamisen tunnistamisen ohjeissa on huomioitu muun muassa tiedotus. Opiskelijoille ja heidän vanhemmilleen suunnatulla tiedottamisella varmistetaan, että opiskelijat osaavat hakea osaamisen tunnistamista ja ettei mikään osaaminen jää piiloon ja tunnustamatta. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt on hyvä olla julkisesti esillä ja kaikkien opiskelijoiden saatavilla. Tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseista on tarpeen informoida opiskelijoita henkilökohtaisesti ja tieto on hyvä olla jatkuvasti nähtävillä verkossa ja oppaissa.

⁹⁸ Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, lukio- ja ammatillinen koulutus, johtaja, s-postitiedustelu 8.1.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osaamisen tunnistamisen aloittaminen on opiskelijan vastuulla, mutta opettajilla on velvollisuus ohjata ja tukea opiskelijaa prosessin aikana. Opiskelijoita on tuettu aiemmin hankitun osaamisen kuvaamisessa, koska käytännössä tämä on todettu tarpeelliseksi. Koko osaamisen tunnistamisen prosessi siirtyy vuoden 2018 alusta lukien sähköiseen Primus –järjestelmään. Osaamisen tunnistamiseen luotu järjestelmä kattaa kaikki toimialat, ja järjestelmässä jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS).

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamista ja opintojen keskeyttämisen vähentämistä tukevia toimenpiteitä on jatkettu

Stadin ammattiopistossa on panostettu opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutukseen kiinnittymiseen esimerkiksi opettajien ohjausmenetelmiä ja ohjaamistaitoja uudistamalla. Koulutuksen ja esimiestyön kautta on tehostettu opiskelijoiden yksilöllistä ohjausta. Opiskelijoille on tarjottu yksilöllisiä tuetuja polkuja suorittaa tutkinto. Tuen tarpeen tunnistamisen menetelmiä on kehitetty sekä kartoitettu tukea tarvitseville sopivia työssäoppimispaikkoja. Oppimisympäristöihin kiinnitetään yhä enemmän huomiota hyödyntämällä digitalisatiota lisääntyvässä määrin. Eri toimenpiteiden johdosta Stadin aikuisopistossa läpäisy on parantunut viime vuosien aikana vain joidenkin toimialojen osalta, mutta ei koko oppilaitoksessa. Syynä tähän voi olla, että opiskelijoiden ongelmat ovat lisääntyneet ja monipuolistuneet. Opiskeluvalmiudet saattavat olla joidenkin opiskelijoiden kohdalla vähäiset. Ongelmia voi tuottaa myös heikko suomen kielen taito. Ammattiopistossa ei pystytä paikkaamaan hyvin puutteellisia taitoja.

Opintojen keskeyttämiselle voi olla luonnollinenkin syy. Opiskelija voi huomata olevansa väärällä alalla ja on parempi, jos hän tiedostaa sen jo varhain opintojen aikana eikä vasta opintojen päättyessä. Joillakin toimialoilla aloittavat opiskelijat eivät ole päässeet muualle opiskelemaan ja heidän motivaationsa opiskella voi olla heikko. Vuonna 2016 Helsingin kaupungin oppilaitoksissa negatiivisia keskeyttämisistä oli 11,1 prosenttia. Määrällisesti negatiivisesti eronneita oli 990. Vuonna 2013 vastaavia eroja oli 11,6 prosenttia ja määrällisiä eroja 946.

Opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin on tuettu ottamalla asteittain käyttöön sähköinen, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma eHOPS

Ammatillisessa koulutuksessa on ollut käytössä sähköinen henkilökohtainen opintosuunnitelma. Syksyllä 2017 käytössä oli erilaisia sähköisiä sovelluksia. Opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin on pyritty lisäämään ja opiskelu-aikaa lyhentämään ostu-toimien eli osaamisen tunnistamisen -prosessikuvauksen menetelmiä hyödyntäen. eHOPS:n avulla on edistetty valmistumista kolmessa vuodessa. Vuonna 2018 tavoitteena on, että kaikki koulutusalat siirtyvät Primus –järjestelmään. Järjestelmään rakennetaan koko osaamisen tunnistamisen prosessi sähköisenä. Aiemmin hankittua osaamista suhteessa tavoitteeseen tullaan jatkossa arvioimaan jokaisen opiskelijan osalta erikseen sähköisessä järjestelmässä. Tavoitteena on tehdä jokaiselle opiskelijalle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS).

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2. Toisena osakysymyksenä oli, onko maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu. Kysymykseen voidaan vastata pääosin kyllä.

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista on tehostettu Stadin osaamiskeskuksessa, jonka toiminta käynnistyi 1.8.2016. Osaamiskeskuksen tavoitteena on sujuvoittaa maahanmuuttajien koulutukseen ja työhön pääsyä. Osaamiskeskuksessa on kehitetty osaamisen tunnistamista sitä vaiheistamalla. Se on tarkoittanut sitä, että osaamista tunnistetaan asiakkuuden eri vaiheissa. Tavoite on ollut täydentää osaamista siten, että asiakas pääsee tutkintoon johtavaan koulutukseen. Osaamiskartoituksia tehdään joka toinen viikko. Osaamiskeskuksessa työskentelee eri alojen asiantuntijoita, jotka kartoittavat opiskelijan tarvitseman osaamisen ja ohjaamisen esimerkiksi kuntouttaville jaksoille, työelämävalmennukseen, kielikoulutukseen, ammattipajoihin tai ammatilliseen peruskoulutukseen valmentaville jaksoille. Osaamiskeskuksen avulla asiakkaiden mahdollisuus saavuttaa tutkintotavoitteinen opiskelupaikka on nopeutunut. Ammatilliseen tutkintokoulutukseen siirtymät on toteutettu palveluohjauksella. Palveluohjauksesta on laadittu kaavio kuvaamaan eri vaiheita, kuten sisäisiä siirtymiä, henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman laatimista ja osaamisen tunnustamista.

Ulkomailla työkokemuksella hankittu osaaminen tunnustetaan kuten Suomessa työkokemuksella hankittu osaaminen. Osaaminen voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaksi tutkintoa, jos osaaminen vastaa tutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Maahanmuuttajaopiskelijoiden ammattitaitovaatimukset, osaamistavoitteet ja arviointikriteerit ovat samat kuin muidenkin opiskelijoiden. Maahanmuuttajaopiskelijoita tuetaan opiskelujen aikana, jos heidän äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli. Heidän kohdallaan voidaan toteuttaa erityisiä opetusjärjestelyjä käyttäen joustavia menetelmiä ja toteutustapoja. Ammatillisen koulutuksen ja kielikoulutuksen yhdistämistä vaativia koulutuspalveluja on kehitetty, mutta ei vielä ihan riittävästi. Opettajia on koulutettu kielitietoiseen ammatilliseen opetukseen ja S2 -opettajia on lisätty. Muun muassa näiden toimien johdosta osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on tehostunut. Kun pääsy ammatilliseen koulutukseen paranee, se parantaa jatkossa työllistymisen mahdollisuuksia.

Näyttötutkintojen määrää koskeva tavoite on toteutunut vain osittain

Strategiaohjelman tavoite ”nostetaan näyttötutkintojen määrää” kaudella 2013-2016 on toteutunut oppilaitosmuotoisen perustutkinnon ja lisäkoulutuksen osalta. Positiivista on, että myös vuonna 2017 oppilaitosmuotoisen näyttötutkintojen opiskelijamäärät ovat edelleen olleet hyvässä kasvussa. Oppisopimusmuotoisten perustutkintojen ja lisäkoulutuksen määrien ei voi sanoa lisääntyneen ko. kaudella. Oppisopimuksen lisäkoulutuksen määrät ovat vaihdelleet eri vuosina ja niissä on ollut sekä vähennystä että lisäystä ko. kaudella. Näyttötutkintojen määrän lisäyksen taustalla vaikuttaa osaamisen tunnistaminen valmistavassa koulutuksessa. Osaamisen tunnistamisen avulla opiskelu-aikaa on saatu lyhennettyä.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2. Kolmas osakysymys oli, ovatko ammatillisen koulutuksen erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa käytössä? Kysymykseen voidaan vastata kyllä.

Stadin ammattiopistossa osaamisen kartuttamisen erilaiset muodot ovat käytössä. Opiskelija voi hakea tunnustettavaksi jo aiemmin hankkimaansa osaamista, jota hän on saanut erilaisilla opinnoilla, oppimisena työelämässä ulkomailla tai kotimaassa, perheen piirissä tai esimerkiksi harrastusten parissa. Opiskelija itse arvioi aiemmin hankkimaansa osaamista ja jos osaamisen vastaavuus saavuttaa osaamistavoitteet, opiskelijalla on oikeus saada osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi.

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin pääkysymyksenä esitettiin, onko osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu strategiaohjelman ja talousarvion mukaisesti. Vastaus kysymykseen on kyllä, vaikka tehostamisen tulokset eivät vielä näy opintojen läpäisyn selvänä paranemisena, etenkin nuorten osalta. Syynä tähän voi olla opiskelijoiden heterogeenisuus, opiskeluvalmiuksien heikkeneminen ja ongelmien lisääntyminen.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen järjestelmää on tehostettu systematisoimalla osaamisen tunnustamista. Voidaan sanoa, että osaamisen tunnustamiseen on luotu oma järjestelmä. Systematisointia on toteutettu laatimalla ohjeita ja prosessikaavioita. Prosessikaavioiden avulla toimintaa on ohjattu ja virtaviivaistettu. Ohjeissa mainitaan muun muassa tiedotuksen tärkeys oppilaille ja heidän vanhemmille, että kaikki jo olemassa oleva osaaminen tulee haetuksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisen avuksi on rakennettu sähköisiä tietojärjestelmiä. Vuoden 2018 alusta alkaen kaikki toimialat siirtyvät käyttämään samaa opiskelijahallinnon kokonaistietojärjestelmää ja jatkossa jokaisen aiemmin hankittu osaaminen arvioidaan automaattisesti.

Maahanmuuttajien osaamisen tunnustamista on parannettu perustamalla Stadin osaamiskeskus, jonka toiminta alkoi elokuussa 2016. Maahanmuuttajien osaamiskeskuksessa juuri heidän osaamisen tunnistamista on kehitetty. Osaamiskeskuksessa on räätälöity palveluita, tehty osaamiskartoituksia ja kehitetty palveluohjausta, jotta asiakkaat pääsevät sujuvammin tutkintoon johtavaan koulutukseen. Osaamiskeskuksessa yhdistyy monialaiset palvelut, kuten moniammatillinen asiantuntija-arvio, ammattipajat, suomi toisena kielenä –tuetut tutkinnot, kuntouttavat jaksot ja työelämävalmennus. Niiden opiskelijoiden tukeminen, joiden suomen kielen taito on hyvin vähäinen, on haasteellista.

Koulutukseen pääsyä ja opintoja on tuettu eri tavoin, esimerkiksi opintoja moduloimalla ja opettajien ohjaamistaitoja kehittämällä. Ammatillisen tutkinnon osien joustava suorittaminen on osa luotua osaamisen tunnustamisen järjestelmää. Osaamiskartoituksia tehdään usein ja opintoja on vaiheistettu. Palveluohjausta on kehitetty ja siitä on laadittu prosessikaavio. Osaamisen tunnustamista on uudistettu ja helpotettu osaamistodistuksen avulla, joka on otettu käyttöön muun muassa Seinätön työpaja –toteutuksessa.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Opintojen läpäisyn edistämiseksi ja keskeyttämisten vähentämiseksi on tehty paljon toimia. Opiskelijoiden yksilölliset tarpeet opinnoissa ja ohjauksessa on otettu huomioon. Sisäisiä siirtymiä on tuettu ja kehitetty malleja siirtymien toteuttamiseksi, esimerkiksi x+y –malli ja siirtyminen Valmaan. Kaupungin ammatillisissa oppilaitoksissa opintojen läpäisy kolmessa vuodessa ei kuitenkaan ole lisääntynyt kuin aikuisopiskelijoiden osalta. Toimialakohtaisia eroja läpäisyyssä on paljon. Opiskelijoiden moninaisten ongelmien lisääntyminen on hidastanut opintojen läpäisyn edistämistä.

Panostaminen valmistavaan koulutukseen on tuottanut tulosta vaikuttaen positiivisesti oppilaitosmuotoisten näyttötutkintojen määriin. Osaamisen tunnistamista on tehty jo valmistavassa koulutuksessa. Näyttötutkintojen määrää on saatu nostettua oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa, mutta ei oppisopimuskoulutuksessa.

Osaamisen kartuttamisen muodot osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa ovat Stadin ammattiopistossa monipuolisesti käytössä. Osaamisen tunnistamista on tehty kahden eri lain ja prosessin mukaisesti. Lisäksi on tehty osaamiskartoituksia silloin kun kyse on muusta kuin ammatillisesta koulutuksesta.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen määrällistä seurantaa eri vuosilta ei ole osaamiskeskuksen osalta saatavilla, koska osaamiskeskus perustettiin syksyllä 2016. Osaamiskeskus on nopeuttanut maahanmuuttajien pääsyä ammatilliseen koulutukseen. Stadin ammattiopistossa osaamisen tunnustamisen menettelyjä on kehitetty voimakkaasti. Opiskelijoilla on kuitenkin yhä enemmän ongelmia, mikä saattaa hidastaa opintojen läpäisyä ja lisätä keskeyttämisiä. Opiskelijat tarvitsevat entistä enemmän ja monipuolisempia tukipalveluja, eikä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen tehostaminen näy läpäisyn tehostumisena. Ilman tehokkaita opintojen läpäisyn edistämistoimenpiteitä ja tukipalveluja opintojen läpäisy saattaisi olla nykyistä heikompi ja keskeyttämisten määrä suurempi.

4. TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta hyväksyy muistion ja esittää, että aiheesta laaditaan arviointikertomuksen tekstiluonnos.

Arviointia koskevia lisätietoja antaa kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki, puhelin 310 36479 ja johtava tuloksellisuustarkastaja Liisa Kähkönen, puhelin 310 36606.

Tarja Palomäki

Liisa Kähkönen

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta.

LÄHTEET

Arviointikäynnit:

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla 4.10.2017.

Sähköpostitiedustelut:

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala (Kasko), ammatillinen koulutus, stadin osaamiskeskus, projektipäällikkö 24.1.2018.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala (Kasko), Stadin aikuisopisto, toimialarehtori, 10.10.2017 ja 21.12.2017.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala (Kasko), luko- ja ammatillinen koulutus, johtaja, 21.12.2017, 8.1.2018 ja 25.1.2018.

Muut lähteet:

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, arviointiraportti, opetushallitus.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, osaaminen esiin, näkökulmia tunnistamiseen ja tunnustamiseen, Haaga-Helia puheenvuoroja 5/2009.

Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016, tilastoja 2017:1, Helsingin kaupunki, Tietokeskus.

Henkilökohtaistamismääräys 2006, 43/011/2006. Opetushallitus 28.11.2006.

Lahdenkauppi M. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, Opetushallitus 5.2.2015, Opetushallitus.

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998).

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998).

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta, 21.8.1998/630 (muutettu 787/2014 ja 246/2015).

Läpäisyn edistäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa, selvitys 23.3.2017, Opetushallitus.

Nuorten hyvinvointikertomus, toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet, päivitetty 10.5.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Opetusviraston valtuusto- ja lautakuntatason tavoitteet ja niiden toteutuminen talousarviossa 2016 –raportti.

Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelma, ammatillinen koulutus, opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto 6.10.2015, Stadin ammattiopisto.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen Stadin ammattiopistossa. Ohjeet opettajille ja opinto-ohjaajille. OPS-ohjausryhmä 7.10.2015 (päivitys 23.3.2016), Opetusvirasto.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opetushallitus 1.6.2016.

Strategiaohjelma 2013-2016.

Stadin ammattiopisto, ammatillinen koulutus, opetussuunnitelman yhteinen osa. Oltk suomenkielinen jaosto 6.10.2015.

Stadin ammattiopisto, opiskelijan opas, Helsinki 2016.

Stadin ammattiopisto, osaamiskeskus, projektisuunnitelma/tilannekatsaus, 2016.

Valtioneuvoston kanslia, Kärkihanke: Osaaminen ja koulutus, 4.9.2015.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toiminnan-tarkastuskertomus 146/2007, verkkojulkaisu. Helsinki. Haettu 9.10.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LIITTEET

Liite 1. Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa		
Suunnitelman laatija Tarja Palomäki		Pvm 17.5.2017
Arvioinnin ohjausryhmä 2. jaosto / toimikunta		
Aloittamisaika Kesäkuu 2017	Valmistumisaika Helmikuu 2018	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Tarja Palomäki, Liisa Kähkönen
Arviointiaiheen tausta		
Kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 mukaan maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista sekä täydentämistä ja työmarkkinoille siirtymistä tehostetaan yhteistyössä työhallinnon kanssa. Talousarvion 2017 mukaan toisen asteen koulutuksessa on tarvetta kehittää toimia tutkinnon suorittamiseksi kolmessa vuodessa. Osaamisen tunnistamisen avulla voidaan selvittää opiskelijan aiempaa osaamista sekä soveltuvuutta aloille, joilla on työvoimatarvetta. Osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella tavoitellaan aiempaa nopeampia polkuja ja siirtymiä työelämään sekä ammatilliseen koulutukseen. Stadin osaamiskeskuksen toiminta alkoi 1.8.2016. Osaamiskeskuksen pääajatuksena on ammatillisen osaamisen koulutusväylien paketoiminen yhdeksi kokonaisuudeksi ja yhden palvelutarjottimen tarjoaminen maahanmuuttajille. Toimijat ovat opetusvirasto, sosiaali- ja terveysvirasto, kaupunginkanslia sekä Uudenmaan TE-palvelut. Osaamiskeskuksessa tuetaan helsinkiläisiä yli 17-vuotiaita maahanmuuttajia. Osaamiskeskus kehittää muualla hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnistamista sekä osaamisen täydentämistä työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi. Talousarvion 2017 mukaan Stadin ammattiopiston Brygga tarjoaa joustavia väyliä toisen asteen opintoihin. Bryggan avoimissa opinnoissa räätälöidään yksilöllisiä koulutuspolkuja nuorten erilaisiin tarpeisiin. Toimintamuotoja ovat ammatillisen koulutuksen joustava aloittaminen tai siirtyminen joustavasti toiselle alalle, opintoihin valmentaminen ja oman polun löytäminen sekä erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot osaamisen tunnistamista ja tunnustamista hyödyntäen. Talousarvion 2017 mukaan ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamista ja opintojen keskeyttämisen vähentämistä tukevia toimenpiteitä jatketaan. Pedagogiikan kehittäminen vahvistamalla osaamisperusteisuutta sekä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista, ja rakenteiden kehittäminen moduloimalla opinnot, mahdollistavat opiskelijoille entistä joustavampia ja yksilöllisemmät opintopolut. Talousarvion 2016 mukaan osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on luotava oma järjestelmänsä. Opiskelijalla on lain (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/630 § 30) nojalla oikeus saada aikaisemmin hankittua osaamistaan tunnistettua ja tunnustettua. Osaamisena voidaan tunnustaa tutkinnon osia kokonaan tai osittain. Opiskelijan tehtävä on hakea koulutuksen järjestäjältä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Opiskelijan tulee esittää tunnistamisen ja tunnustamisen edellyttämä selvitys. Osaamisen tunnustamisesta päättävät kyseisten tutkinnon osien opettajat.		

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Tunnustettavaksi haettavat opinnot ja osaaminen voivat ammatillisessa peruskoulutuksessa olla esimerkiksi työkokemuksella hankittu osaaminen, ulkomailla suoritettut opinnot tai työssä hankittu osaaminen, aiempi ammatillinen perustutkinto, varusmies/siviilipalveluskemus, valmentavia koulutuksia, opintoja esim. työväenopistoissa, yliopistossa tai lukio-opintoja. Kyseessä voi olla myös kesken jääneen koulutuksen täydentäminen.

Työelämään siirtymisen nopeuttaminen on yksi hallituksen kärkihankkeista osaamisen ja koulutuksen alalla (kärkihanke 3). Tavoitteena on joustavat opintopolut, jotka helpottavat opintojen suorittamista loppuun sekä työnteon ja opiskelun yhteensovittaminen. Kärkihankkeen yhtenä päätoimena on parantaa aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista. Toimenpiteenä on parantaa opiskelun ohella tehtävän työn opinnollistamista ja hyväksilukua sekä seurata aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen kehittymistä.

Tuloksellisuusnäkökulmat

Ei erityisen relevantti. Opiskelijoiden osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on mahdollisuus tehostaa toimintaa (tuottavuustoimenpide).

Arviointi koko kunnan toiminnan laajuudessa

Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista tehdään opetustoimessa lähinnä opetushallituksen ohjeiden mukaisesti, mutta varsinaisesti ei ole muita toimijoita kuin kunta.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Ei aikaisempia suosituksia.

Arviointikysymykset ja -aineisto

Arvioinnin pääkysymyksenä esitetään, onko osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu strategiaohjelman ja talousarvion mukaisesti.

Arvioinnin osakysymyksinä esitetään

1. Onko osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen luotu oma järjestelmänsä?
2. Onko maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä tehostettu?
3. Ovatko ammatillisen koulutuksen erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa käytössä?

Arviointi toteutetaan tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjalliseen materiaaliin, jota on runsaasti saatavilla ja haastattelemalla opetustoimen Stadin ammattiopiston asiantuntijoita. Haastattelujen lisäksi tehdään tarvittaessa tarkentavia kyselyjä esimerkiksi sähköisesti.

Ensimmäisen osakysymyksen osalta selvitetään millainen luotu järjestelmä on, ja jos järjestelmää ei ole luotu, selvitetään miksi ei ole. Toisen osakysymyksen osalta selvitetään, miten osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä on tehostettu. Toisen osakysymyksen kriteerinä on osaamisen tunnistamisen kehitys eli onko osaamisen tunnistaminen lisääntynyt. Kolmannen osakysymyksen osalta selvitetään erilaiset osaamisen kartuttamisen muodot ja todetaan ovatko ne käytössä. Toimenpiteiden tehostumisen tulkinnessa käytetään asiantuntijoiden näkemystä tilanteen kehittymisestä siltä osin, kuin määrällistä tietoa ei ole saatavilla.

Rajaukset

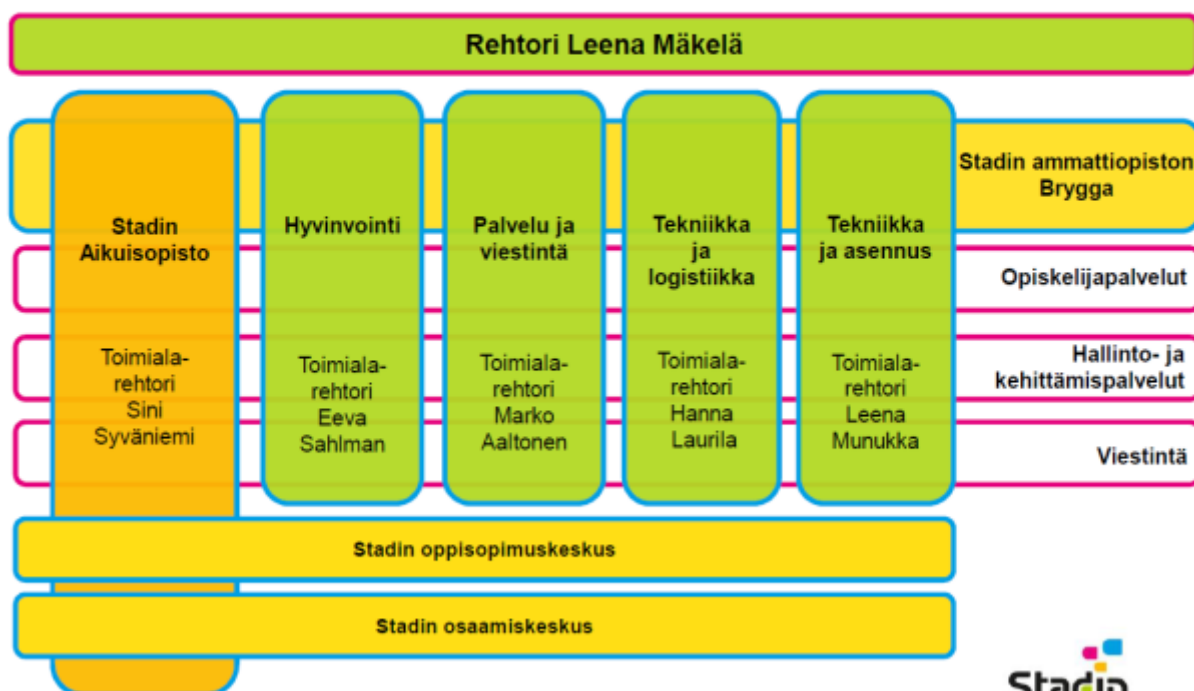
Arviointi rajataan ammatilliseen peruskoulutukseen.

ARVIOINTIMUISTIO 13.2.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 2.

Stadin ammattiopisto

stadinammattiopisto.fi**Stadin**
ammattiopisto